

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Sonja Roos

Tulevien sukupolvien intressit valtiösääntöoikeudessa

Intressiteoreettinen näkökulma

Hallintotieteiden akateeminen
yksikkö
Julkisoikeus
Pro gradu -tutkielma
Hallintotieteiden maisteri

Vaasa 2026

VAASAN YLIOPISTO**Hallintotieteiden akateeminen yksikkö****Tekijä:** Sonja Roos**Tutkielman nimi:** Tulevien sukupolvien intressit valtiosääntöoikeudessa:
Intressiteoreettinen näkökulma**Tutkinto:** Hallintotieteiden maisteri**Opintosuunta:** Julkisoikeus**Työn ohjaaja:** Laura Perttola**Valmistumisvuosi:** 2026 **Sivumäärä:** 68

TIIVISTELMÄ:

Tutkielmassa tarkastellaan tulevien sukupolvien intressejä Suomen valtiosääntöoikeudessa. Tutkimuksen lähtökohtana on havainto siitä, että tulevien sukupolvien oikeuksiin viitataan yhä useammin sekä kansallisessa että kansainvälisessä oikeudellisessa keskustelussa, mutta niiden asema valtiosääntöoikeudellisena kategoriana on edelleen epäselvä. Tutkimuksessa selvitetään, miten tulevien sukupolvien intressit tunnistetaan suomalaisessa valtiosääntöjärjestelmässä ja millaisia valtiosääntöoikeudellisia velvoitteita niiden huomioon ottamisesta voidaan johtaa.

Tutkimus on lainopillinen ja oikeusteoreettisesti oikeutta systematisoiva. Tarkastelua ohjaa intressiteoreettinen näkökulma, jonka mukaan oikeudellisen suojan kannalta ratkaisevaa ei ole oikeudenhaltijan kyky käyttää oikeuksiaan, vaan se, tunnistetaanko tietyt intressit oikeudellisesti suojattaviksi. Tutkielmassa analysoidaan tulevien sukupolvien asemaa perus- ja ihmisoikeusjärjestelmässä, kansainvälisessä oikeudessa sekä Suomen valtiosääntöoikeudessa. Lisäksi tarkastellaan valiokunta-aineiston avulla, millaisia tulevien sukupolvien intressejä valtiosääntöoikeudellisessa argumentaatiossa tunnistetaan. Aineiston perusteella keskeisiksi teemoiksi nousevat ympäristövastuu, taloudellinen kestävyys ja sosiaalinen kestävyys.

Tutkimuksen perusteella tuleville sukupolville ei voida Suomen valtiosääntöoikeudessa osoittaa varsinaista oikeussubjektin asemaa eikä itsenäisiä perusoikeuksia. Niiden oikeudellinen asema rakentuu kuitenkin välillisesti nykyisille toimijoille asetettujen velvollisuuksien sekä perusoikeuksien taustalla olevien intressien kautta. Teoreettisen systematisoinnin avulla tutkielmassa perustellaan, että suomalaisessa valtiosääntöjärjestelmässä on jo tunnistettavissa ylisukupolviseen oikeudenmukaisuuteen perustuvia rakenteita. Näiden avulla tulevien sukupolvien intressejä voidaan ottaa huomioon osana valtiosääntöoikeudellista punnintaa ilman, että oikeusjärjestelmän perinteisiä lähtökohtia oikeussubjektuudesta tarvitsee muuttaa.

AVAINSANAT: tulevat sukupolvet, sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus, valtiosääntöoikeus

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Tutkimuksen tausta ja tutkimusmenetelmät	7
1.2	Tutkimuksessa käytettävät keskeiset lähdeaineistot	10
1.3	Aikaisempi tutkimus	11
1.4	Tutkimuksen rakenne	12
2	Tulevat sukupolvet valtiosääntöoikeudellisena käsitteenä	14
2.1	Määritelmiä tulevista sukupolvista	15
2.2	Oikeusteoreettista keskustelua	19
2.2.1	Gosseries'n oikeudenmukaisuusteoria	19
2.3	Olemattomuusongelma ja oikeussubjektius – perustuslaillinen viitekehys	22
2.4	Ylisukupolvinen oikeudenmukaisuus	23
3	Tulevat sukupolvet perus- ja ihmisoikeusjärjestelmässä	26
3.1	Teoreettinen lähtökohta oikeudelliselle analyysille	27
3.2	Kansainvälinen oikeus: velvoite ilman subjektia	28
3.3	EIT ja oikeuskäytäntö	31
3.4	Johtopäätöksiä kansainvälisestä ja eurooppalaisesta kehityksestä	34
4	Tulevat sukupolvet kansallisessa valtiosääntöoikeudessa	35
4.1	Intressiteoria valtiosääntöoikeudellisena lähtökohtana	36
4.1.1	Tulevien sukupolvien valtiosääntöinen suojarakenne	37
4.1.2	Edistäminen ja rajoittaminen perusoikeuksien oikeusvaikutuksena	40
4.2	Tulevien sukupolvien intressien tunnistaminen	43
5	Tulevien sukupolvien intressit valtiosäännössä	46
5.1	Laadullinen sisällönanalyysi valiokunta-aineistosta	47
5.2	Tulevat sukupolvet ja taloudellinen kestävyys	50
5.3	Tulevat sukupolvet ja sosiaalinen kestävyys	53
5.4	Ympäristövastuu perustuslain 20 §:ssä	56
6	Yhteenveto ja johtopäätökset	59
	Lähteet	61

Kuviot

Kuvio 1. Tutkimusaineiston valinta- ja seulontaprosessi.	48
---	----

Taulukot

Taulukko 1. Määritelmiä käsitteelle "tulevat sukupolvet".	16
Taulukko 2. Tulevien sukupolvien oikeuksien epäsymmetriaa.	28

Lyhenteet

EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
EU	Euroopan unioni
EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus
HE	hallituksen esitys
KHO	korkein hallinto-oikeus
OKV	oikeuskanslerivirasto
PeVL	perustuslakivaliokunnan lausunto
PeVM	perustuslakivaliokunnan mietintö
PL	Suomen perustuslaki 731/1999
YmVM	ympäristövaliokunnan mietintö
YK	Yhdistyneet kansakunnat

Tutkielman rakenteen hahmottelemisessa olen käyttänyt avuksi OpenAI:n ChatGPT-ohjelmaa, noudattaen yliopiston antamia ohjeistuksia tekoälyn käytöstä.

1 Johdanto

Perus- ja ihmisoikeusjärjestelmään sisältyy julkista valtaa koskeva velvollisuus suojella ja edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista sekä turvata niiden tosiasialliset toteutumisedellytykset. Suomen perustuslain 1 §:ssä määritellään valtiosäännön arvopohja, jonka mukaan valtiosääntö perustuu ihmisarvon loukkaamattomuuden sekä yksilön vapauden ja oikeuksien turvaamiseen ja oikeudenmukaisuuden edistämiseen yhteiskunnassa. Perusoikeuksilla tarkoitetaan perustuslain 2 luvussa turvattuja, kaikille kuuluvia oikeuksia. Ne kuuluvat jokaiselle yhdenvertaisesti ja ilmentävät oikeusjärjestyksen kannalta erityisen merkityksellisiä ja perustavanlaatuisia arvoja.¹ Perusoikeussäännökset eivät lähtökohtaisesti ole luonteeltaan absoluuttisia, vaan niiden käyttöä voidaan myös rajoittaa hyväksyttävillä perusteilla. Rajoitustarve voi johtua esimerkiksi toisen henkilön perusoikeuden tai toisen perusoikeuden tosiasiallisen toteutumisen turvaamisesta. Rajoitustarpeen näkökulma on olennainen myös tarkasteltaessa tulevien sukupolvien oikeuksia.

Juridisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa ei ole yhtä yhteistä sitovaa määritelmää siitä, mitä tulevien sukupolvien oikeuksilla tarkoitetaan.² Selvitys- ja tutkimustoiminnassa tulevia sukupolvia liitetään keskusteluun institutionaaliseen relevanssiin ylisukupolvisuudesta, kestävästä kehityksestä ja oikeudenmukaisuudesta.³ Kansainvälisessä oikeudellisessa keskustelussa tulevien sukupolvien oikeudet ovat nousseet kansallista tasoa näkyvämmiin esiin, esimerkiksi ilmastonmuutokseen liittyvien kysymysten yhteydessä. Erityisesti ilmastonmuutoksen myötä tulevien sukupolvien oikeudet ovat tulleet näkyväksi kansainvälisten instrumenttien, kuten Yhdistyneiden kansakuntien ilmastonmuutosta koskevan puitesopimuksen (SopS 61/1994)⁴ sekä

¹ HE 1/1998 vp, s. 73; ks. HE 309/1993 vp, s. 42.

² Mutanen, 2023, s. 1084; Aïros et al., 2022, s. 39.

³ Valtioneuvosto, 2022, s. 2–3.

⁴ Puitesopimuksen artikla 3 kohta 1 mukaan sopimuspuolten tulisi valmiuksiensa mukaisesti suojella ilmastojärjestelmää nykyisiä ja tulevia sukupolvia varten. Puitesopimuksen saman artiklan kohdan 4 mukaisesti sopimuspuolilla on oikeus kestävään kehitykseen ja niiden tulisi sitä edistää.

Kansainvälisen tuomioistuimen (ICJ) lausunnossa tulevista sukupolvista⁵ ja useiden eri ilmasto-oikeudenkäyntien myötä.⁶ Lähempi tarkastelu kuitenkin osoittaa, ettei velvollisuus toimia tulevien sukupolvien intressien mukaisesti ole tosiasiasa juurtunut ympäristösopimuksiin. Esimerkiksi Pariisin ilmastopöytäkirjassa (SopS 76/2015) ei mainita tulevia sukupolvia kertaakaan.⁷

Suomen valtiosääntödoktriinissa perustuslain 20 § on käytännössä ainoa säännös, jonka tulkinnassa tulevien sukupolvien oikeudet on liitetty osaksi perusoikeusjärjestelmää, vaikka säännöksen sanamuodossa ei nimenomaisesti viitata tuleviin sukupolviin.⁸ Tulkinnalla voidaan viitata esitöissä liitettyyn heikkoon velvoittavuuteen ja siihen, että säännös toteutuu ennen kaikkea muun lainsäädännön tuella.⁹

Tulevien sukupolvien oikeudet eivät tulisi kuitenkaan rajoittua vain ympäristöoikeudelliseen keskusteluun ja -kontekstiin.¹⁰ Oikeuksia on tultava tarkastelemaan tulevaisuusorientoituneesti, myös yhteiskuntamme sosiaalisten sekä taloudellisten näkökulmien pohjalta. Yhteiskunnalliset kriisit, kuten Ukrainan sota ja covid-19-pandemia, ovat korostaneet tarvetta oikeusteoreettiseen keskusteluun oikeudellisen sääntelyn kyvystä huomioida tulevien sukupolvien oikeudelliset intressit valtiosääntöoikeudessamme.¹¹

⁵ Kansainvälinen tuomioistuin (ICJ) totesi ilmastokysymyksiä käsittelevässä neuvoa antavassa lausunnossaan, että valtioilla on oikeudellinen velvollisuus suojella sekä nykyisten että tulevien sukupolvien oikeuksia ilmastomuutoksen vaikutuksilta ja elinkelpoiseen ympäristöön liittyen.

⁶ Ks. EIT tapaus *Klimaseniiorinnen v. Sveitsi* (9.4.2024); KHO:2023:62.

⁷ Pariisin sopimuksen yhdessä luonnoksessa käytettiin termiä ”tulevat sukupolvet”, joka korvattiin termillä ”ylisukupolvisuus”, joka sekin poistettiin lopullisesta versiosta. Ks. Airos et al., 2022, s. 46. Lewis, 2018, s. 73.

⁸ Mutanen, 2023, s. 1089.

⁹ Mutanen et al., 2025, s. 127; HE 309/1993 vp, s. 66.

¹⁰ OKV/149/22/2023, s. 9. Pöysti painottaa, ettei tulevien sukupolvien oikeudet missään tapauksessa saa rajoittua näkökulmana tai valtiosääntöisenä kehitysmahdollisuutena vain perustuslain 20 §:ään.

¹¹ Mutanen, 2023, s. 1080; OKV/1924/21/2021: Valtioneuvoston oikeuskansleri on uuden ilmastolain suunnittelussa ehdottanut ilmastolain 2.3 §:n tavoitesäännökseen lisättäväksi tulevien sukupolvien oikeuksien varmistamisen ilmastotoimissa.

1.1 Tutkimuksen tausta ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen keskeisin metodi on lainoppi, ja tutkimus keskittyy valtiosääntödogmatiikan avulla tutkimaan perustuslakiamme ja sen tulkintaa.¹² Luku 2 sisältää oikeusdogmaattista systematisointia, jolla pyritään vastaamaan valtiosääntöoikeudellisiin kysymyksiin ja osallistumaan keskusteluun käytännöllisen lainopin ja oikeusfilosofian avulla.¹³ Oikeusfilosofisen tarkastelun avulla pohdin, mitä normit ovat ja kyseenalaistan, ovatko oikeudelliset velvoitteet ja -vaatimukset olemassa fyysikaalisesta todellisuudesta riippumatta. Oikeusfilosofiaa voisi tässä tutkielmassa olennaistaa asiakokonaisuuksien, kuten tulevien sukupolvien oikeuksien, hahmottamiseksi ja ymmärtämiseksi. Pohdinnan avulla en pyri selittämään, kuinka meidän pitäisi toimia, vaan toivon löytäväni arvonäkökohtia ja tulkintoja, joiden myötä voidaan hahmottaa valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellisiä tulkintalinjoja.¹⁴

Vuoden 2000 perustuslakiuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä korostetaan, että suomalaisessa valtiosääntöperinteessä perustuslaki ymmärretään oikeudellisesti velvoittavaksi normikokonaisuudeksi. Tämän lähtökohdan mukaisesti ei perustuslakiin ole tarkoituksenmukaista sisällyttää pelkästään julistuksenluonteisia säännöksiä. Perustuslain säännösten ja tosiasiallisen valtiollisen todellisuuden tulee myös vastata toisiaan.¹⁵

Säännöksenä ja oikeusnormina perustuslain 20 § ei ole se perinteisin ja on luonteeltaan lähinnä julistuksenomainen, eikä näin ollen perusta oikeudellisia velvoitteita tai rangaistusvastuuta. Normi on lähinnä muotoiltu julkisen vallan tehtäväksi ja velvollisuudeksi ottaa perusoikeus huomioon päätöksenteossa.¹⁶ Tämä normatiivinen rakenne on erityisen merkityksellinen tulevien sukupolvien intressien tarkastelussa, sillä

¹² Kolehmainen, 2016, s. 107.

¹³ Mantila, 2025, s. 2.

¹⁴ Ks. Mantila, 2025, s. 2–5; Aarnio, 1989, s. 44–45.

¹⁵ HE 1/1998 vp, s. 6.

¹⁶ Vihervuori, 2005/2009, III Yksittäiset perusoikeudet 16. Oikeus ympäristöön (PL 20 §).

niiden oikeudellinen suoja ilmenee ensisijaisesti nykyisille toimijoille asetettuina velvollisuuksina.

Tässä tutkielmassa hyödynnetään normatiivista oikeudenmukaisuuden teoriaa, jota käytetään tutkielmassa analyysia ohjaavana näkökulmana.¹⁷ Tutkielmassa on esillä myös ihmisoikeus- ja EU-velvoitteiden merkitys tulevien sukupolvien turvaamisessa, ja siinä näkökulmana toimivat mm. ilmasto-oikeudenkäynnit.¹⁸ Näkökulmani voi ajoittain olla spekulatiivinen, sillä valtiosääntöoikeudellisesti tulevien sukupolvien oikeuksista on hyvin vähän kansallista oikeustieteellistä tutkimusta ja -keskustelua.¹⁹

Kestävän kehityksen ja tulevien sukupolvien oikeuksien välinen suhde ei koske ainoastaan ympäristöä, vaikka tulevien sukupolvien oikeudet ovatkin kytkeytyneet ennen kaikkea ekologiseen ajattelutapaan ja ympäristöön.²⁰ Tätä havainnollistaa keväällä 2020 alkanut covid-19-pandemia, jonka myötä ihmiset olivat valmiimpia arvioimaan uudelleen yksilöllisten oikeuksiensa toteutumista sellaisessa tilanteessa, jossa niiden täysimääräinen toteuttaminen saattoi vaarantaa yhteiskunnan kyvyn torjua vielä perustavampia arvoja uhkaavaa vaaraa.²¹ Sivuan tutkielmassa perusoikeuksien rajoittamista. Tarkastelu kohdistuu erityisesti siihen, millä tavoin valtiosääntöoikeudellinen sääntely tasapainottaa nykyisten ja tulevien sukupolvien intressejä normaaliolojen lainsäädännössä. Poikkeusoloihin liittyvän sääntelyn tarkastelun rajaan kuitenkin tutkimuksen ulkopuolelle.

Keskeisin tutkielmassa tarkasteltava kysymys on, miten tulevien sukupolvien intressit tunnistetaan Suomen valtiosääntöoikeudessa ja miten niiden oikeudellista asemaa voidaan jäsentää intressiteoreettisesta näkökulmasta? Tätä kysymystä on tukemassa alakysymys, jonka avulla tutkielma pystyy perehtymään siihen, miten Suomen

¹⁷ Ks. Gosseries, 2008.

¹⁸ Ks. EIT tapaus Klimaseniorinnen v. Sveitsi (9.4.2024); KHO:2025:2.

¹⁹ Kotkas, 2025, s. 77–79.

²⁰ Airos et al., 2022, s. 47.

²¹ Nurmi, 2020, s. 15.

perustuslaki huomioi tulevia sukupolvia. Alakysymyksenä toimiikin seuraava: mitä perusoikeuksia pidetään ylisukupolvisina? Tulevien sukupolvien hahmottumista valtiosääntöoikeudessamme on toistaiseksi tutkittu varsin vähän, mikä puoltaa tutkimuskysymyksen asettamista.

Tutkielma rajautuu valtiosääntöoikeudelliseen, lainopilliseen tarkasteluun, jossa keskiössä on Suomen perustuslain sekä siihen liittyvän tulkintakäytännön analyysi tulevien sukupolvien intressiteoreettisesta näkökulmasta. Tästä syystä tutkimuksen ulkopuolelle rajataan yksityiskohtainen sektorikohtainen sääntely (kuten ympäristö-, sosiaali- tai talouspolitiikan konkreettiset ohjauskeinot) sekä laaja-alainen kestävän kehityksen teoreettinen määrittely eri ulottuvuuksineen.

Lisäksi tutkielma ei pyri esittämään kattavia de lege ferenda -suosituksia lainsäädännön kehittämiseksi, vaan tarkastelu pidetään pääosin voimassa olevan oikeuden systematisoinnissa ja tulkinnassa. Rajaukset ovat perusteltuja, jotta tutkimus säilyy metodologisesti johdonmukaisena ja kohdistuu täsmällisesti siihen, miten tulevien sukupolvien intressit tunnistetaan Suomen valtiosääntöoikeudessa sekä miten niiden oikeudellista asemaa voidaan jäsentää intressiteoreettisesta näkökulmasta.

Tämä tutkielma toteutetaan laadullisena, käsiteanalyttisena tutkimuksena, koska tulevien sukupolvien oikeudet eivät ole valtiosääntöoikeudessa vakiintunut tai selkeästi määritelty oikeudellinen kategoria, vaan edellyttävät käsitteellistä jäsentämistä ja normatiivista tulkintaa. Lainopillinen ja oikeusfilosofinen lähestymistapa mahdollistavat sen, että ilmiötä voidaan tarkastella oikeusjärjestelmän sisäisestä näkökulmasta ja samalla arvioida sen teoreettisia edellytyksiä.²²

²² Mantila, 2025, s. 12–13. Oikeusfilosofisen lähestymistavan voi ymmärtää oikeudellisena luovuutena, jolloin kyse ei ole enää pelkästään oikeustositseikkojen havaitsemisesta, vaan myös niiden etsimisestä ja luomisesta. Tässä tutkielmassa oikeusfilosofia toimii työkaluna tulevien sukupolvien intressien tulkinnassa.

1.2 Tutkimuksessa käytettävät keskeiset lähdeaineistot

Keskeisinä oikeuslähteitä ovat perustuslaki (PL 731/1999), sen esityöt sekä valiokuntien, erityisesti perustuslakivaliokunnan perustuslaista ja sitä edeltävästä perusoikeusuudistuksesta antamat mietinnöt.²³ Lisäksi tutkimuksessa hyödynnetään perusoikeuksia koskevaa oikeuskirjallisuutta. Lähdeaineistona käytän myös Lakitutka - tietokannan keräämiä tuloksia valiokunta-asiakirjoista vuosilta 2015–2026 hakusanalla *”tulevien sukupolvien”*. Tutkin aineistoa temaattisesti laadullisen tutkimuksen keinoin vastaten tutkimuskysymykseeni, miten tulevien sukupolvien intressit ilmenevät Suomen valtiosääntöoikeudessa.²⁴

Tutkielma keskittyy perusoikeuksiin ja on oikeudenalajaotukseltaan valtiosääntöoikeudellinen. Aineellisesta näkökulmasta valtiosääntö muodostaa laajemman ja osittain perustuslaista riippumattoman kokonaisuuden. Valtiosäännön voi nähdä kytkeytyvän yhteiskunnan kokonaisrakenteeseen ja siten myös oikeudelliseen sekä poliittiseen järjestelmään. Tässä mielessä valtiosääntö ei ainoastaan rajoita lainsäätäjän toimintaa, vaan myös antaa sille toimivaltuuksia.²⁵

Oikeuslähdeoppia käytetään oikeudellisesti pätevän aineiston määrittämisessä ja oikeuslähteiden tunnistamisessa ei-oikeudellisista lähteistä.²⁶ Oikeuslähteet jaetaan niiden vaikuttavuuden perusteella vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin sekä sallittuihin oikeuslähteisiin, joista vahvasti velvoittavia ovat kansalliset lait sekä sellaisenaan sovellettavat EU-normit.²⁷ Auktoriteettilähteinä ja asialähteinä perusoikeudet, ihmisoikeudet sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytäntö ovat

²³ Ks. HE 309/1993 vp; HE 1/1998 vp; HE 79/1996 vp; PeVL 21/1996 vp.

²⁴ Tuomi, Sarajärvi, 2018.

²⁵ Tuori 2007, s. 222; Husa, 2004, s. 105.

²⁶ Aarnio, 2006, s. 283.

²⁷ Tuori, 2003, s. 44–45.

sisältönsä takia vahvasti velvoittavia.²⁸ Perusoikeudet taas nauttivat tavallisiin lakeihin nähden korotettua ylemmänasteisuutta.²⁹

1.3 Aikaisempi tutkimus

Tulevista sukupolvista on oikeuskirjallisuudessa toistaiseksi varsin niukasti tutkimusta. Toomas Kotkaksen (2025) ja Anu Mutasen (2023) artikkelit osoittavat kuitenkin, että aihepiiri on valtiosääntöoikeudellisesti, teoreettisesti sekä käytännöllisesti merkittävä. Näiden tutkimusten pohjalta on perusteltua syventää tarkastelua ja analysoida tulevien sukupolvien oikeudellista asemaa laajemmin valtiosääntöoikeudellisessa kontekstissa. Tuleviin sukupolviin liittyvät kannanotot ovat Suomessa olleet harvinaisia ja erityisen suuri osa käytännöstä on painottunut ympäristökysymyksiin, kuten esimerkiksi ilmastonmuutokseen ja siihen liittyvään lainsäädäntöön.³⁰

Muusta aiemmasta tutkimuksesta on mainittava vuonna 2023 valmistunut valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarjan hanke, ennakointi ja tulevat sukupolvet lainsäädännössä (Foresight and Future Generations in Law-Making, FORGE-hanke), tuloksena tutkimusraportti *’Ennakointi ja tulevat sukupolvet lainvalmistelun prosesseissa, instituutioissa ja käytännöissä’*.³¹ Myös Knudsenin, Ahlqvistin ja Taylorin artikkeli *’Defining ‘Future Generations’: Epistemic Considerations on Conceptualizing a Future-Oriented Domain in Policy and Law-Making’* vuodelta 2023, tutkii tulevien sukupolvien rajoja ja identifioi keskeistä tutkimusaukkoa nousevassa kirjallisuudessa. Tästä näkökulmasta artikkeli tarjoaa mielenkiintoisen näkemyksen tulevien sukupolvien käsitteeseen 65 suomalaisen ja kansainvälisen tutkijan ja asiantuntijan kyselyn avulla.³²

²⁸ Karhu, 2020, s. 1023–1024.

²⁹ Hallberg, 2010, ei sivunumeroa.

³⁰ Ks. KHO:2025:2, kohdat 15, 59 ja 62; KHO:2023:62, Äänestyslausunnossa oikeusneuvos Kuokkanen lausuu, kuinka ilmastonmuutoksen liittyvien kysymysten ratkaisemisessa on myös kyse siitä, miten tulevien sukupolvien oikeudet ihmisarvoiseen elämään taataan.

³¹ Airos et al., 2022.

³² Knudsen, Ahlqvist, Taylor, 2023.

Käsiteanalyysin tukena tutkielmassa hyödynnetään useita oikeusfilosofisia teorioita. Keskeisen viitekehyksen muodostaa Axel Gosseries'n oikeudenmukaisuusteoria, jossa erotellaan tahtoteoria ja intressiteoria tulevien sukupolvien oikeuksien perusteluna.³³ Ylisukupolvisuuden kohdalla erityisesti Simon Caney on tarkastellut tulevien sukupolvien oikeuksia globaalin oikeudenmukaisuuden näkökulmasta ja korostaa nykyisten sukupolvien velvollisuuksien ajallista ulottuvuutta.³⁴ Stephen Humphreys suhtautuu kriittisesti tulevien sukupolvien oikeuksiin perustuvaan argumentaatioon ja kyseenalaistaa sen oikeudellisen täsmällisyyden, kun taas Wilfred Beckerman edustaa näkemystä, jonka mukaan syntymättömiä ei voida pitää oikeudenhaltijoina lainkaan.³⁵ Jörg Tremmel puolestaan lähestyy kysymystä ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden periaatteen kautta korostaen, ettei tulevien sukupolvien asemaa tulisi heikentää suhteessa nykyisiin.³⁶

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tämä tutkielma koostuu johdannosta, neljästä pääluvusta ja johtopäätöksistä. Luvussa 2 muodostetaan tutkimuksen käsitteellinen ja oikeusteoreettinen perusta. Luvussa tarkastellaan tulevien sukupolvien käsitettä, siihen liittyviä oikeusteoreettisia lähtökohtia sekä oikeussubjektiutta koskevaa keskustelua. Erityistä huomiota kiinnitetään intressiteoriaan ja ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden periaatteeseen, joiden avulla hahmotetaan tulevien sukupolvien mahdollista asemaa oikeuden piirissä.

Luvussa 3 tutkitaan tulevien sukupolvien asemaa kansainvälisessä ja eurooppalaisessa perus- ja ihmisoikeusjärjestelmässä. Tarkastelun kohteena ovat kansainvälisen oikeuden kehityslinjat, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö sekä viimeaikaisten ilmasto-oikeudenkäyntien ratkaisujen merkitys tulevien sukupolvien oikeudellisen suojan kannalta. Luvussa neljä syvennyttään selvittämään valtiosääntöoikeudessamme

³³ Gosseries, 2008.

³⁴ Caney, 2018.

³⁵ Humphreys, 2023.

³⁶ Tremmel, 2009.

tunnistettavia tulevien sukupolvien intressejä. Luvussa 5 tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat ja valtiosääntöoikeudelliset havainnot kytketään valiokuntalausuntojen laadulliseen analyysiin. Temaattisen sisällönanalyysin avulla selvitetään, millaisissa yhteyksissä tuleviin sukupolviin vedotaan ja millaista oikeudellista merkitystä näille viittauksille annetaan suomalaisessa valtiosääntöjärjestelmässä.

Johtopäätösluvussa kootaan yhteen tutkimuksen keskeiset havainnot ja arvioidaan kriittisesti sitä, missä määrin nykyiset valtiosääntöiset rakenteet kykenevät tunnistamaan tulevien sukupolvien intressejä päätöksenteossa ja lainvalmistelussa.

2 Tulevat sukupolvet valtiosääntöoikeudellisena käsitteenä

On yleisesti tunnustettua, ettei oikeudellisten normien velvoittavuutta ja sisältöä ole aina mahdollista määritellä yksiselitteisesti. Kuten Aarnio on todennut, kirjoitetun lain säännökset voivat olla epäselviä ja monimerkityksisiä. Jännitteitä syntyy erityisesti tilanteissa, joissa normin sisältö on sinänsä selvä, mutta velvoitetta ei pidetä hyväksyttävänä yleisenä toimintaohjeena.³⁷ Tällaiset jännitteet korostuvat tulevien sukupolvien oikeudellista asemaa koskevassa keskustelussa, jossa oikeudelliset ja moraaliset näkökohdat kietoutuvat tiiviisti toisiinsa. Vaikka aihe on ajankohtainen sekä yhteiskunnallisesti merkittävä, se ei ole toistaiseksi saanut juurikaan huomiota suomalaisessa valtiosääntöoikeudellisessa tutkimuksessa.³⁸

Tulevien sukupolvien oikeudet herättävät kysymyksiä paitsi normien sisällöstä myös niiden tosiasiallisesta toteutumisesta ja toimeenpanosta. Tutkielman yhtenä tavoitteena onkin selvittää, millaisena oikeudellisena kategoriana tulevat sukupolvet hahmottuvat ja millä tavoin heidän oikeutensa tunnistetaan, kuvataan ja pannaan täytäntöön kansallisessa oikeuskäytännössä. Perustuslain 20 §:n säännös ei sen perusteluiden mukaan liity ainoastaan tällä hetkellä elävien ihmisten oikeuksiin tässä ajassa, vaan siihen kuuluu myös tulevien sukupolvien ja luonnon itseisarvon oikeuksien ulottuvuus.³⁹

Erityisesti ympäristöoikeudellisessa keskustelussa tulevien sukupolvien oikeudet ja niiden suojeleminen ovat viime vuosina korostuneet merkittäväksi oikeudelliseksi tarkastelun kohteeksi. Niin kansallisella kuin kansainvälisellä oikeustasolla on korostettu tulevien sukupolvien intressien suojaa ja perusoikeuksien ajallista ulottuvuutta.⁴⁰ Ilmasto-oikeudenkäynneissä, joiden päätökset ovat rakentuneet ajatukselle siitä, kuinka perusoikeuksien tulee taata ei vain nykysukupolven vaan myös tulevien sukupolvien

³⁷ Aarnio, 2006, s. 31.

³⁸ Mutanen, 2023, s. 1081; Kotkas, 2025, s. 79.

³⁹ HE 195/2025 vp, s. 21.

⁴⁰ Kotkas, 2025, s. 75.

vapaudet.⁴¹ Ajankohtaisena esimerkkinä toimiva ilmastonmuutos on parhaan tieteellisen tiedon perusteella ihmiskunnan kohtalonkysymys, joka uhkaa niin nykyisten kuin tulevien sukupolvien elinehtoja maapallolla.⁴²

2.1 Määritelmiä tulevista sukupolvista

Kuten on todettu, tulevilla sukupolvilla ei ole yhtä yhteistä käsitelmääritelmää. Käsitteellä ”tulevat sukupolvet” voidaan viitata vielä syntymättömien polvien, ylisukupolvisuuden ja sukupolvien välisyyden termein.⁴³ Tässä tutkielmassa tulevat sukupolvet voidaan tulkita terminä, jolla on sama sanoma vielä syntymättömistä sukupolvista. Kuitenkin tutkielmassa perehdytään kriittisesti siihenkin, kuinka valtiosääntöoikeudellisessa keskustelussa tuleviin sukupolviin viitataan jo syntyneissä ihmisissä.

Taulukossa 1 esittelen tässä tutkielmassa keskeiset oikeudellisessa ja oikeusfilosofisessa kirjallisuudessa esitetyt määritelmät käsitteelle *tulevat sukupolvet*, joiden avulla jäsenmän käsitteen moniulotteisuutta ja sen merkitystä valtiosääntöoikeudellisessa tarkastelussa.

⁴¹ KHO:2023:62; EIT tapaus Klimaseniorinnen v. Sveitsi (9.4.2024).

⁴² KHO:2025:2. Tuomion kohta 59.

⁴³ Mutanen, 2023, s. 1084; ks. Düwell 2014, s. 551 ja Düwell et al., 2018.

Taulukko 1. Määritelmiä käsitteelle "tulevat sukupolvet".

Tutkija	Vuosi	Määritelmä
Wilfred Beckerman	2001	Tulevia sukupolvia ei voida pitää varsinaisina oikeudenhaltijoina, koska oikeudet edellyttävät olemassa olevaa subjektia; sen sijaan nykyisillä sukupolvilla on moraalisia velvollisuuksia ottaa heidän etunsa huomioon.
Axel Gosseries	2008/ 2024	Tulevat sukupolvet voidaan ymmärtää oikeusteoreettisesti joko (1) päällekkäisinä sukupolvina tai (2) ei-päällekkäisinä, jolloin oikeudet perustuvat intresseihin eivätkä oikeuksien käyttökykyyn.
Jörg Tremmel	2009	Tulevat sukupolvet muodostavat ajallisesti jatkuvan ihmisjoukon, joka ei rajoitu syntymättömiin, vaan sisältää myös nykyiset ja tulevat yksilöt eri elämänvaiheissa; keskeistä on, ettei tulevien asemaa heikennetä suhteessa nykyisiin.
Henry Shue	2014	Tulevat sukupolvet ovat moraalisen ja poliittisen vastuun kohteita erityisesti haavoittuvuuden näkökulmasta: ne, jotka eivät voi suojella itseään nykyisten päätösten pitkän aikavälin seurauksilta.
Simon Caney	2018	Tulevat sukupolvet kattavat kaikki ne henkilöt, joiden hyvinvointiin nykyisten sukupolvien teot vaikuttavat ajallisesti eteenpäin; käsite voi sisältää sekä syntymättömät että jo elävät, mutta vaikutusvallaltaan rajoittuneet ryhmät (esim. Lapset).
Anu Mutanen	2023	Tulevat sukupolvet ovat oikeudellisessa tarkastelussa välillisiä oikeuden kohteita, joiden suoja rakentuu nykyisille toimijoille asetettujen velvoitteiden kautta, ei itsenäisenä oikeussubjektina.
Toomas Kotkas	2025	Tulevat sukupolvet näyttäytyvät valtiosääntöoikeudessa ennen kaikkea institutionaalisenä kestävyysshaasteena: käsite liittyy erityisesti hyvinvointivaltion rakenteiden ja sosiaaliturvan ajalliseen kestävyYTEEN.

Tulevia sukupolvia koskevassa keskustelussa tarkastelu on useimmiten luonteeltaan diakronista, eli ajallisesti yli sukupolvien ulottuvaa. Yhtenä näkemyksenä voidaan pitää Caneyn tulkintaa siitä, miten nykyisten sukupolvien velvollisuudet ulottuvat niin pitkälle tulevaisuuteen, kuin heidän tekojensa ja tekemättä jättämistensä vaikutukset kantavat.⁴⁴

Caneyn määritelmiä tulevasta sukupolvista:

- a) Vielä syntymättömät sukupolvet
- b) Syntymättömien lisäksi lapset, jotka eivät vielä itse voi kansalaisoikeuksin vaikuttaa elämäänsä tai

⁴⁴ Humphreys, 2023, s. 1066.

- c) Kaikkia tarkasteltavaa ikäryhmää nuorempia ikäryhmiä, jotka kantavat edeltävien sukupolvien toiminnan vaikutuksia ilman, että he itse suuremmin voivat vaikuttaa näihin.⁴⁵

Tulevilla sukupolvilla näin ollen ei aina viitata ”lapsiin ja nuoriin” jotka ryhmänä ovat usein leimattu ”tuleviksi sukupolviksi”. Tremmelin mukaan tuleviin sukupolviin saattaa kuulua niin lapsia kuin aikuisia kansalaisia sekä myös niitä vielä syntymättömiä kansalaisia.⁴⁶ Pidän tätä myös tutkimuksen kannalta mielenkiintoisena näkökulmana: onko tulevien sukupolvien leimaaminen lapsiin ja nuoriin liian rajoittava tekijä? Harvoin käymme keskustelua ”keski-ikäisistä” tulevista sukupolvista tai ”eläkkeellä olevista” tulevista sukupolvista.⁴⁷ Mikäli käsitämme tulevien sukupolvien oikeudet vain *tulevien lasten ja nuorten oikeuksiin*, voisi kuvitella, että jätämme keskustelusta usean ihmisryhmän siitä ulos.

Kysymys tulevien sukupolvien määrittelystä kytkeytyy läheisesti siihen, kenellä on tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa omaan oikeudelliseen tulevaisuuteensa. Tämä osoittaa, että kysymys tulevista sukupolvista ei ole pelkästään ikäkysymys, vaan ennen kaikkea kysymys ajallisesta oikeudenmukaisuudesta ja vaikutusvallan epätasaisesta jakautumisesta.⁴⁸ Päätöksentekovalta keskittyy nykyhetkeen, mutta sen seuraukset jakautuvat ylisukupolvisesti, mikä luo ajallista epäsymmetriaa osallistumisoikeuksien ja oikeudellisen suojan välille. Suomalaisessa valtiosääntöoikeudessa on tunnistettu oikeudenmukaisuuden ylisukupolvinen ulottuvuus ja korostettu julkisen vallan vastuuta turvata esimerkiksi myös tulevien sukupolvien vanhuus- ja työkyvyttömyysajan toimeentulon kestävyys.⁴⁹

⁴⁵ Caney, 2018, s. 476.

⁴⁶ Tremmel, 2009, s. 19–25.

⁴⁷ Caney, 2018, s. 476.

⁴⁸ Kotkas, 2025, s. 93–94; Sen, 2013. Tulevien sukupolvien oikeuksien turvaaminen kytkeytyy kestävyysdiskurssiin, koska tämän päivän politiikkavalinnoilla saattaa olla kauaskantoisiakin vaikutuksia.

⁴⁹ KAA 4/2016 vp StV 17.02.2017 Eläkeliitto ry.

Toki ajattelutavassa, jossa Caneyn mukaan tulevilla sukupolvilla voidaan tarkoittaa syntymättömien lisäksi myös lapsia, jotka eivät voi itse vielä vaikuttaa kansalaisoikeuksiinsa tai elämäänsä, on kytkös tulevien sukupolvien ja lapsien oikeuksien välillä selkeä. Lapsilla ja nuorilla, eli henkilöillä, joilla tulisi olla oikeudet kaikkiin ihmisoikeuksissa ja perusoikeuksissa määriteltyihin asioihin, on oltava takanaan puolueet ja instituutiot, joiden lähtökohtana on tämän ihmisryhmän oikeuksien puolustaminen. Tulevat sukupolvet – kategorisoituna nuoriksi tai vanhoiksi – ovat täysin alttiita valintojemme aiheuttamille hyville ja huonoille riskeille. Yhtenä yhdistävänä tekijänä teorioiden välillä on kuitenkin toteamus siitä, miten nykysukupolven ei tulisi jättää seuraavaa, tulevaa sukupolvea huonompaan asemaan kuin itse olemme nyt.⁵⁰

Knudsenin, Ahlqvistin & Taylorin (2023) tutkimus viittaa siihen, että suomalaisessa valtiosääntöoikeudellisessa keskustelussa tulevien sukupolvien oikeussubjekti hahmottuu harvoin useiden sukupolvien päähän ulottuvana. Tutkimustulosten mukaan vastaajat tarkastelevat tulevien sukupolvien oikeuksia hyvin erilaisten aikahorisonttien kautta. Erityisesti lainsäädännöllisissä yhteyksissä tulevat sukupolvet näyttäytyvät kuitenkin usein suhteellisen lyhyen aikavälin kysymyksenä. Lyhyellä aikavälillä viitataan esimerkiksi tällä hetkellä eläviin nuorempiin sukupolviin tai seuraavien vuosikymmenten aikana eläviin ihmisiin.⁵¹

Tällainen rajausta vaikuttaa myös siihen, millaisena oikeussubjektina tulevat sukupolvet valtiosääntöoikeudellisessa tarkastelussa näyttäytyvät. Mikäli tulevat sukupolvet ymmärretään pääasiassa lapsina, nuorina tai seuraavana sukupolvena, jäävät kauempana tulevaisuudessa elävät sukupolvet tarkastelun ulkopuolelle. Tällöin tulevien sukupolvien oikeuksien ulottuvuus typistyy helposti lähinnä ajallisesti lähellä olevien sukupolvien etujen huomioon ottamiseen. Kysymystä siitä, missä määrin tällainen ajallinen rajausta on normatiivisesti perusteltu, tarkastellaan jäljempänä luvussa 5 sosiaalisen ja taloudellisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta.

⁵⁰ Shue, 2014, s. 264–271.

⁵¹ Knudsen, Ahlqvist & Taylor, 2023, s. 13–15.

Kysymys kiteytyy siihen, tulisiko nykyisen sukupolven velvollisuutena olla tulevien sukupolvien asettaminen parempaan asemaan kuin missä olemme itse, vai onko normatiivinen vähimmäistaso pikemminkin siinä, ettei tulevia sukupolvia jätetä nykyistä heikompaan asemaan. Tällöin voidaan keskustella epäsuorasta vastavuoroisuudesta, jolla tarkoitetaan sitä, että nykysukupolvet ovat vastuussa tuleville sukupolville, kuten menneet sukupolvet ovat olleet nykysukupolville.⁵² Pöystin mukaan ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden periaatteen mukaisesti tuleville sukupolville tulisi jättää samat tai paremmat mahdollisuudet toimia ja kehittää yhteiskuntaa, kuin mitä nykyisillä sukupolvilla on.⁵³ Tällöin tarkastelu kohdistuisi siihen, missä määrin nykyisellä sukupolvella on velvollisuus turvata tulevien sukupolvien oikeudet siten, ettei heidän asemansa heikkene merkittävästi nykyiseen nähden.

2.2 Oikeusteoreettista keskustelua

Voidaan ajatella, että juuri oikeusteoreettisen keskustelun alle mahtuu niin kriittistä oikeusteoriaa, oikeusfilosofiaa kuin yhteiskuntateoreettista keskustelua. Tämän kattokäsitteen alle mahtuu myös oikeudellisten peruskäsitteiden, kuten oikeussubjektin käsiteanalyysi.⁵⁴ Tässä luvussa Gosseries'n teoria toimii keskeisenä viitekehyksenä, sillä se yhdistää oikeussubjektiutta, velvollisuuksia ja ylisukupolvista oikeudenmukaisuutta samaan tarkasteluun.

2.2.1 Gosseries'n oikeudenmukaisuusteoria

Yhtenä tulevien sukupolvien oikeudenmukaisuuden analyysinvälineenä voidaan käyttää Gosseries'n oikeudenmukaisuusteoriaa. Gosseries esittelee kaksi toisistaan eroavaa teoriaa tulevien sukupolvien oikeuksista, jotka ovat tahtoteoria (*will theory*) ja intressiteoria (*interest theory*).⁵⁵

⁵² Tremmel, 2009, s. 223–228. Ks. Kotkas, 2025, s. 78.

⁵³ Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunto OKV/149/22/2023-OKV-2, VNS 16/2022 vp, s. 337.

⁵⁴ Rautiainen, 2023.

⁵⁵ Gosseries, 2008, s. 449.

Tahtoteoriassa Gosseries esittää, että oikeudelliset velvoitteet tulevia sukupolvia kohtaan voivat tulla tosiasiaa kyseeseen vain silloin, kun sukupolvien välillä on päällekkäisyyttä.⁵⁶ Päällekkäisyydellä tarkoitetaan samaan aikaan eläviä sukupolvia (*overlapping generations*) kun taas ei-päällekkäisillä sukupolvilla (*non-overlapping*) tarkoitetaan tilannetta, jossa vielä syntymättömät sukupolvet eivät voi saattaa nykyisiä sukupolvia vastuuseen tekemisistään.⁵⁷

Tahtoteorian näkökulmasta oikeudet edellyttävät oikeudenhaltijalta kykyä käyttää niitä, mikä käytännössä tarkoittaa mahdollisuutta vaatia oikeuden toteutumista ja saattaa velvollinen vastuuseen.⁵⁸ Tällainen oikeudellinen vastuusuhte voi syntyä vain päällekkäisten sukupolvien välillä, joissa oikeudenhaltija ja velvollinen ovat samanaikaisesti olemassa, eli tässä tapauksessa tuleva sukupolvi voisi olla esimerkiksi jo syntynyt lapsi taikka iäkäs jo ikää kartuttanut henkilö.⁵⁹ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapaus Klimaseniorinnen v. Sveitsi (nro. 53600/20) tukee näkemystä, jonka mukaan tulevien sukupolvien oikeudellinen asema rakentuu ensisijaisesti nykysukupolvelle asetettujen velvollisuuksien kautta, ei itsenäisenä oikeussubjektina. Oikeustapausta käsitellään kattavammin tutkielman luvussa 3.3.

Intressiteoriassa Gosseries katsoo, että oikeudet suojelee tulevien yksilöiden intressejä. Intressiteoriassa oikeuksien tehtävänä nähdään ensisijaisesti yksilöiden suoja edellyttävien intressien turvaaminen. Intressien lähtökohdasta Gosseries katsoo, että tuleville sukupolville voidaan hahmottaa erityisesti perustarpeisiin ja elämän edellytysten säilymiseen liittyviä oikeuksia, mikä intressiteorian puitteissa merkitsee samalla sitä, että nykyisille sukupolville voidaan asettaa velvollisuuksia toimia näitä tulevia oikeudenhaltijoita koskevien intressien turvaamiseksi.⁶⁰

⁵⁶ Gosseries, 2008, s. 451–457, 463–464.

⁵⁷ Kotkas, 2025, s. 78; Tremmel, 2009, s. 223–228.

⁵⁸ HE 195/2025 vp, s. 22. Asianmukainen ja suhteellisuusperiaatteen mukainen rangaistussääntely voidaan nähdä yhtenä ennaltaehkäisevänä keinona turvata jokaisen oikeutta terveelliseen ympäristöön.

⁵⁹ Ks. EIT-tapaus Klimaseniorinnen v. Sveitsi (9.4.2024). Klimaseniorinnen-tapaus osoittaa, että tulevien sukupolvien suoja voidaan oikeudellisesti toteuttaa epäsuorasti: oikeudet ankkuroidaan nykyisiin yksilöihin, mutta niiden sisältö ja suojan kohde ulottuvat ajallisesti tulevaisuuteen (tuleviin sukupolviin).

⁶⁰ Gosseries, 2008, s. 449, 451–452, 454–456, 463–464; Beckerman, Pasek, 2001, s. 18.

Teoriaa ei kuitenkaan aina tarvitse rakentaa ylisukupolviselle oikeudenmukaisuudelle käyttäen termiä ”oikeus”. Jörg Tremmelin mukaan tulevien sukupolvien oikeuksien turvaamisen sijasta voidaan arvioida sitä, miten heidän intressinsä tulevat tyydytetyiksi oikeudenmukaisella tavalla – esimerkiksi vertaamalla nykyisten sukupolvien tarpeisiin.⁶¹ Tremmelin teoriaa voisi peilata kestävän kehityksen periaatteeseen, jonka mukaan kestävä kehitys on ”kehitystä, joka turvaa nykyisten sukupolvien tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia tyydyttää heidän omia tarpeitaan.”⁶²

Oikeusfilosofisessa keskustelussa on esitetty, kuinka tulevien sukupolvien oikeuksien turvaaminen olisi epäloogista, todeten, ettei vielä syntymättömällä voi olla oikeuksia. Samaan aikaan, teorian takana seisovat Beckerman ja Pasek väittävät, että nykysukupolvella on moraalinen velvoite ottaa huomioon tulevien sukupolvien edut ja intressit huomioon politiikassamme.⁶³ Beckermanin, Pasekin ja Gosseries’n keskustelussa konkretisoituu se samanlainen jännite, joka yhteiskunnassamme velloo tälläkin hetkellä – tuleeko velvollisuutta tukea lainsäädännöllä? Oleellista on, että velvollisuuden määritelmästä on vaikea löytää yksimielisyyttä, mutta todellista on, että valtiosääntödoktriinissa on katsottu, miten perustuslaista voidaan johtaa julkiselle vallalle velvoitteita ja vastuuta, joilla on ylisukupolvinen ulottuvuus, ilman että tuleville sukupolville tunnustettaisiin varsinaisia subjektiivisia perusoikeuksia.⁶⁴

Sillä perusoikeudet suojaavat intressejä, ne voivat koskea myös tulevia sukupolvia. Suomen valtiosääntöoikeudessa perusoikeuksia ei yleensä ymmärretä tahtoteorian kautta vaan intressien suojana. Esimerkiksi perustuslain pykälien 7 § oikeus elämään, 19 § oikeus sosiaaliturvaan ja 20 § oikeus ympäristöön tarkoituksena on suojata intressejä, eli elämän edellytyksiä. Gosseries’n esittämä ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden teoria tarjoaa viitekehyksen myös suomalaisen valtiosääntöoikeuden tarkastelulle.

⁶¹ Tremmel, 2009, s. 46–47, 63; Kotkas, 2025, s. 79.

⁶² Brundtland: World Commission on Environment and Development, 1987, s. 41.

⁶³ Beckerman, The impossibility of a theory of intergenerational justice, s. 53–71 teoksessa Joerg Chet Tremmel (ed.), *Handbooks of Intergenerational Justice*. Edward Elgar 2006; Gosseries, 2024, s. 450.

⁶⁴ Mutanen, 2023, s. 1091, 1104–1105; Belinskij, 2026, s. 223; Kuusiniemi, 2024, s. 173–174.

Suomen perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeutta on tulkittu esitöissä ylisukupolvisesti ja se asettaa nykyisille sukupolville vastuun luonnon ja ympäristön säilyttämisestä.⁶⁵ Tältä osin säännös heijastaa Gosseries’n intressiteoriaa, jossa tulevien sukupolvien keskeisten elämän edellytysten turvaaminen muodostaa perustan nykyisille sukupolville asetettaville velvoitteille.

Oikeusfilosofinen epävarmuus tulevien sukupolvien oikeuksista ei kuitenkaan estä niiden huomioon ottamista oikeusjärjestelmässä, vaan kysymys siirtyy siihen, miten oikeusjärjestys kykenee käsittelemään ajallisesti ei-läsnä olevia oikeudenhaltijoita.

2.3 Olemattomuusongelma ja oikeussubjektius – perustuslaillinen viitekehys

Beckermanin teorialle siitä, ettei tulevilla sukupolvilla tulisi olla oikeuksia lainkaan, Gosseries esittää vaihtoehdon, jossa tulevilla sukupolvilla voisi olla myös *tulevia* oikeuksia. Tämän niin sanotun olemattomuusongelman, eli Beckermanin teorian siitä, ettei syntymättömillä voi olla oikeuksia, on Gosseries’n mukaan ratkaistavissa vastuun ja taakan jakamisella sukupolvien välillä.⁶⁶ Tällöin, vaikka tulevilla sukupolvilla ei olisi oikeuksia nykyhetkessä, heillä voidaan katsoa olevan tulevaisuudessa realisoituvia oikeuksia, joiden huomioon ottaminen konkretisoituu valtiosääntöoikeudessa nykyisille toimijoille asetettuina velvoitteina.⁶⁷

Perusoikeudet ovat elävien ihmisten oikeuksia ja oikeudet edellyttävät olemassa olevan oikeussubjektin.⁶⁸ Tulevilla sukupolvilla, eli tässä kontekstissa syntymättömillä ihmisillä, ei voida sanoa olevan Beckermanin teorian mukaan mitään perustuslain mukaisia oikeuksia. Näin ollen, johdonmukainen oikeusteoria edellyttää oikeuksien antamista

⁶⁵ PeVL 21/1996 vp, s. 2–3.

⁶⁶ Kotkas, 2025, s. 79.

⁶⁷ Caney, 2018, s. 479.

⁶⁸ Mutanen, 2023, s. 1084.

ihmisille – tämä tarkoittaa, ettei tulevien sukupolvien etuja voida Beckermanin mukaan suojella tai edistää minkään oikeusteorian puitteissa.⁶⁹

Beckermanin esittämä kriittisyys heijastuu osittain myös Humphreysin analyysissä, jossa tulevien sukupolvien oikeuksiin perustuvaa argumentaatiota tarkastellaan varauksellisesti. Humphreysin mukaan oikeuspuhe voi tässä yhteydessä muodostua käsitteellisesti ongelmalliseksi, koska oikeuksien haltijat eivät ole vielä olemassa eikä heidän intressejään voida täsmällisesti yksilöidä.⁷⁰ Tällöin tulevien sukupolvien oikeuksiin vetoaminen voi toimia pikemminkin retorisenä välineenä kuin täsmällisenä oikeudellisena argumenttina.

Näin ollen tarkastelu kohdistuu siihen, miten nykyisille sukupolville asetettavat velvoitteet voidaan oikeudellisesti perustella ja kuinka pitkälle niiden ajallinen ulottuvuus ulottuu.

2.4 Ylisukupolvinen oikeudenmukaisuus

Oikeudellinen tarkastelukehys rakentuu perinteisesti elävien ihmisyksilöiden kokemusmaailmaan, jonka vuoksi oikeusjärjestelmän ajallinen ulottuvuus painottuu lähtökohtaisesti nykyhetkeen.⁷¹ Edellä todettu osoittaa, että tulevien sukupolvien käsite rajautuu käytännössä usein ajallisesti lähellä oleviin sukupolviin.⁷² Tällöin keskeiseksi kysymykseksi muodostuu, onko tällainen ajallinen raja oikeudenmukainen, eli voidaanko valtiosääntöoikeudellisessa keskustelussa lyhytnäköisellä painotuksella toteuttaa ylisukupolvista oikeudenmukaisuutta.

⁶⁹ Beckerman, Pasek, 2001, s. 14.

⁷⁰ Humphreys, 2023, s. 1066.

⁷¹ Ks. Mutanen, 2023, s. 1084; Airos et al., 2022, s. 96; Mäntylä, 2010, s. 57.

⁷² Ks., Kotkas, 2025, s. 77. Kotkas kertoo, miten esim. sosiaaliturvajärjestelmän yhteydessä sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta on tarkasteltu lähinnä samaan aikaan elävien, eli päällekkäisten sukupolvien välisissä suhteissa.

Ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden (intergenerational justice) perusideana on se, että jokaisella sukupolvella tulisi olla mahdollisuus elää vähintään elinkelpoisessa ympäristössä – mieluiten sellaisessa, joka on säilynyt yhtä hyvässä kunnossa kuin edellisten sukupolvien aikana.⁷³ Tulevien sukupolvien oikeuden vastinparina on nykysukupolvien velvollisuus turvata elämän edellytykset myös tulevaisuudessa. Tähän ajatteluun sisältyy kuitenkin jännite: tavoitellaanko turvaamisella myös oikeuksien suojaamista?

Perusoikeusuudistuksen yhtenä keskeisenä lähtökohtana voidaan pitää perusoikeussuojaa koskevaa periaatetta, jonka mukaan yksilöstä tulee perusoikeuksien täysimääräinen haltija syntymästään lähtien ja hän säilyy niiden suojan piirissä kuolemaansa asti.⁷⁴ Oikeusjärjestys on kuitenkin tietyin osin laajentanut tätä suojaa myös ennen syntymää, ja perusoikeusuudistuksen myötä valtiosäännön perusarvoihin on kytketty ihmisarvon loukkaamattomuuden turvaaminen myös sikiöön ja alkioon kohdistuvissa tilanteissa.⁷⁵ Toisin sanoen voisi todeta, ettei oikeusjärjestyksemme heijastele Beckermanin teoriaa siitä, ettei syntymättömillä voisi olla oikeuksia, vaan että se olisi teoreettisesti lähempänä Gosseries'n pitkän aikavälin oikeudenmukaisuuden teoriaa.⁷⁶ Tulkitsen oikeusjärjestystämme « teoreettisesti lähellä olevaksi », sillä kuten on todettu, valtiosääntöoikeutemme ei anna suoraan oikeuksia tuleville sukupolville, mutta asettaa velvollisuuksia nykyisille.⁷⁷ Näin ollen, vaikka Beckermanin olemattomuusongelma olisikin olemassa, oikeuspuhe ei ole merkityksetöntä, sillä siitä voidaan johtaa normatiivinen funktio nykyisten velvollisuuksien jäsentämisessä.⁷⁸

Tällä normatiivisella kysymyksenasettelulla on merkitystä myös valtiosääntöoikeudellisessa tarkastelussa, sillä se vaikuttaa siihen, miten laajasti

⁷³ Niemi, 2023, s. 47; Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future 1987.

⁷⁴ Viljanen, 2011, s. 114; HE 309/1993 vp, s. 24.

⁷⁵ HE 309/1993 vp, s. 24; Mutanen, 2023, s. 1104.

⁷⁶ Beckerman, 2006, s. 53–71; Gosseries, 2008, s. 447.

⁷⁷ Ks. Perustuslain 20 §: julistuksenomainen velvollisuus tulevia sukupolvia kohtaan.

⁷⁸ Ks. Gosseries, 2008, s. 453.

perustuslain säännösten – erityisesti 20 §:n ja 22 §:n – voidaan katsoa ulottuvan ajallisesti tulevaisuuteen. Suomen valtiosääntöoikeudellinen käytäntö painottaa implisiittisesti lyhyttä aikahorisonttia, mikä on jännitteessä ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden teorioiden kanssa.

3 Tulevat sukupolvet perus- ja ihmisoikeusjärjestelmässä

Kansainvälinen oikeus ei tunnusta tulevia sukupolvia oikeussubjekteina, vaan rakentaa niiden suojan nykyisille sukupolville asetettujen velvoitteiden kautta.⁷⁹ Tulevien sukupolvien oikeuksien keskeinen teoreettinen haaste liittyykin niiden oikeussubjektin puuttumiseen. Tätä ongelmaa voidaan kuitenkin kiertää omaksumalla näkemys intressiteoreettisesta oikeusrakenteesta, jonka mukaan velvoitteet eivät edellytä vastaavuussuhteessa oikeudenhaltijaa. Tällöin nykyisille sukupolville voidaan asettaa velvollisuuksia, vaikka niiden kohteena olevat tulevat yksilöt eivät vielä ole olemassa.⁸⁰

Vuonna 2025 kansainvälinen oikeus on alkanut liittää ylisukupolvisuuden juridisiin velvollisuuksiin. Kansainvälinen tuomioistuin (ICJ) totesi ilmastokysymyksiä käsittelevässä neuvoa antavassa lausunnossaan, että valtioilla on oikeudellinen velvollisuus suojella sekä nykyisten että tulevien sukupolvien oikeuksia ilmastonmuutoksen vaikutuksilta sekä turvata edellytykset elinkelpoiselle ja kestäväälle ympäristölle myös pitkällä aikavälillä. Ensimmäistä kertaa tuomioistuin on tulkinnut valtioiden velvollisuutta ottaa huomioon tulevien sukupolvien edut täyttääkseen eritoten ilmastonmuutoksen torjuntaa koskevat velvoitteensa.⁸¹

Tässä luvussa haluan nimenomaisesti analysoida sitä, miten ”velvollisuuden” nähdään eroavan ”oikeudesta”. Oikeuksien käyttämisen on katsottu korostavan suojeltavan intressin erityistä merkitystä tavalla, johon pelkkä velvoitteisiin nojaava lähestymistapa ei yllä. Kun tulevien sukupolvien intressejä ilmaistaan ”oikeuksilla”, niille voidaan nähdä annettavan samalla vahvempi normatiivinen painoarvo.⁸²

⁷⁹ Gosseries, 2008, s. 446–474; Pariisin sopimus (2015); Rion julistus (1992) periaate 3, jonka mukaan *”the right to development must be fulfilled so as to equitably meet developmental and environmental needs of present and future generations.”*

⁸⁰ Gosseries, 2008, s. 450–452.

⁸¹ Kansainvälinen tuomioistuin ICJ, 2025, kohta 157.

⁸² Gosseries, 2008, s. 453.

3.1 Teoreettinen lähtökohta oikeudelliselle analyysille

Perus- ja ihmisoikeudet ovat murroksessa kehittyneissä maissa eikä kansallinen keskustelu ole irrallaan kansainvälisestä kehityksestä. Kehittämistarpeet tulevien sukupolvien parempaan huomioimiseen lainsäädännössä on tunnustettu niin Suomessa kuin kansainvälisissä ja ylikansallisissa organisaatioissa, kuten EU:ssa.⁸³ Kansainvälisessä oikeudessa tulevien sukupolvien asema muistuttaa Gosseries'n kuvaamaa mallia, jossa nykyiset velvoitteet perustuvat tulevaisuudessa realisoituihin oikeuksiin.⁸⁴ Ei-päällekkäisten sukupolvien ongelma (*non-overlapping generations*) johtaa siihen, että tulevien sukupolvien oikeudet eivät voi toteutua perinteisen subjektiivisen oikeuden mallin kautta.

Sukupolvien välisissä suhteissa vaikutusperiaatteen näkökulmasta vallitsee aina tietynlainen valtaepäsuhta. Tällä hetkellä elävien ihmisten toiminnalla on vaikutuksia tulevien sukupolvien elämään, mutta tulevaisuuden ihmisillä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa nykyihmisten toimintaan.⁸⁵ Gosseries'n teorian valossa oikeuksien epäsuora luonne viittaa velvollisuuksiin tulevia sukupolvia kohtaan vain, jos olemme päällekkäisiä heidän kanssaan, jolloin oikeudellinen suoja rakentuu epäsuoraan.⁸⁶ Teoriaan nojaten kansainvälisessä oikeudessa tulevien sukupolvien oikeudellinen asema rakentuu siksi epäsuorasti velvoitteiden, periaatteiden ja edustuksellisten mekanismien varaan.⁸⁷

Sukupolvien valtaepäsuhtaa ja ei-päällekkäisten sukupolvien epäsymmetriaa ja oikeudellisia seurauksia on jäsenNELTY taulukossa 2.

⁸³ Ks. Airos et al., 2022, s. 12.

⁸⁴ Gosseries, 2008, s. 450–457.

⁸⁵ Airos et al., 2022, s. 39; Mutanen, 2023, s. 1094; Gosseries, 2008, s. 447. Gosseries esittää, miten syyseurauksen ajallinen suunta synnyttää vallan epäsymmetrian ongelmia sekä rajoituksia mahdollisuudelle antaa takaisin menneisyydelle.

⁸⁶ Gosseries, 2008, s. 462, 466.

⁸⁷ Airos et al., 2022, s. 63, 69. On huomautettava, että joskus asema ei rakennu ollenkaan. EU:n ennakointia ja tulevaisuusvarmistamista korostavassa sääntelyssä tulevia sukupolvia ei käsitellä oikeudellisena kategoriana, eikä niitä mainita lainkaan komission laajassa paremman sääntelyn ohjeistuksessa (Euroopan komissio 2021b).

Taulukko 2. Tulevien sukupolvien oikeuksien epäsymmetriaa.

Elementti	Tilanne	Oikeudellinen seuraus
Oikeudenhaltija	Ei ole vielä olemassa	Ei oikeussubjekti = ei oikeudenkäyntikelpoisuutta
Oikeuden käyttö	Mahdotonta	Ei vaatimusoikeutta = oikeudellisesti äänettämiä
Oikeussuojakeinot	Puuttuvat	Suoja välillinen = vastuu siirtyy nykyisiin sukupolviin

3.2 Kansainvälinen oikeus: velvoite ilman subjektia

Julistukset ja sopimukset ovat lähtölaukauksien tavoin avanneet katseita tulevien sukupolvien oikeuksien kehittymiselle. Velvoitteet tulevia sukupolvia kohtaan saavat selkeyttä kansainvälisessä ihmisoikeusjärjestelmässä: Tulevien sukupolvien intresseistä ja ylisukupolvisesta ulottuvuudesta löytyy mainintoja erilaisissa sopimuksissa ja julistuksissa.

Tulevien sukupolvien intresseihin viitataan jo esimerkiksi YK:n peruskirjassa vuodelta 1945 (SopS 1/1956), taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa (SopS 6/1976, TSS-sopimus). Näitä on myöhemmin täsmennetty poliittisilla asiakirjoilla, kuten Brundtlandin raportilla (1987) ja Agenda 2030:lla (2015).⁸⁸

Merkittävimpinä 2020-luvun kehitysvaiheina voidaan pitää YK:n ihmisoikeusneuvoston (UN Human Rights Council) vuoden 2021 kannanottoa, jossa tunnustettiin oikeus puhtaaseen, terveelliseen kestävään ympäristöön, YK:n huippukokousta ja julistusta tulevista sukupolvista vuodelta 2024 sekä YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia käsittelevän komitean (CESCR) antamaa yleiskommenttia nro 27 vuodelta 2025.

⁸⁸ Airos et al., 2022, s. 42–43, 106. Ks. Sen, 2013. Sen kuvailee Brundtlandin raporttia aikanaan huomiota herättäväksi tämän korostaessa sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta.

YK:n huippukokous vuonna 2024 sisälsi laajan julistuksen tulevista sukupolvista:

Tietoisina siitä, että tulevat sukupolvet ovat kaikki ne sukupolvet, jotka eivät ole vielä olemassa, ja jotka perivät tämän planeetan ja tunnustaen, että nykyisten sukupolvien päätöksillä, toimilla ja laiminlyönneillä on ylisukupolvinen kertautuva vaikutus ja päättäen tämän johdosta varmistaa, että nykyiset sukupolvet toimivat vastuullisesti turvatakseen tulevien sukupolvien tarpeet ja intressit.⁸⁹

YK jatkoi linjaansa velvoiterakenteesta vuonna 2025 TSS-oikeuksien komitean yleiskommentilla no. 27:

Sopimusvaltioiden olisi myös mahdollistettava kollektiivinen asianosaisasema ja tehokas oikeussuojan saatavuus silloin, kun se on tarkoituksenmukaista, myös niille toimijoille, jotka ajavat tulevien sukupolvien intressejä, kuten nuorten edustajille, edunvalvojille sekä yleistä etua valvoville järjestöille. Lisäksi valtioiden tulisi soveltaa joustavia näyttövaatimuksia, jotta menettelylliset esteet eivät muodostuisi oikeussuojan toteutumisen esteeksi.⁹⁰

Voinee todeta, ettei tulevien sukupolvien tunnustaminen kansainvälisissä julistuksissa ja sopimusjärjestelmässä vielä sellaisenaan riitä takaamaan niiden oikeudellista suojaa. Valtaepäsuhtauden kaventaminen tulevien sukupolvien ja nykyisen sukupolven välillä edellyttäneen myös keskeisten TSS-sopimuksen 2(1) artiklaan perustuvien doktriinien kriittistä uudelleenarviointia.⁹¹

Toisen sukupolven TSS-oikeudet ovat suhteellisia siinä, että niiden toteuttaminen voi tapahtua sopimuksen artiklan 2 mukaisesti asteittain valtioiden käytettävissä olevien voimavarojen mukaan.⁹² TSS-sopimuksen 2(1) artiklaa on mielenkiintoista tutkia Liebenbergin ja Nolanin ajallisen tulkinnan kautta ”valtioiden käytettävissä olevien” *‘maximum available resources’* doktriinin avulla.⁹³ Tässä tulkinnassa asteittaisen

⁸⁹ Ks. YK:n Huippukokous, 2024, s. 52. A/RES/79/1, liite 2.

⁹⁰ CESCR, General Comment No. 27 (2025), E/C.12/GC/27, s. 20. CESCR on lyhenne sanoista Committee on Economic, Social and Cultural Rights. Komitea koostuu 18 riippumattomasta asiantuntijasta, jotka valvovat kansainvälisen TSS-oikeuksia koskevan yleissopimuksen (ICESCR) noudattamista.

⁹¹ Liebenberg, Nolan, 2026, s. 22.

⁹² Belinskij, 2026, s. 230.

⁹³ Liebenberg, Nolan, 2026, s. 16.

toteuttamisen doktriini saa sukupolvien välisen ajallisen ulottuvuuden, jossa valtioiden velvollisuus käyttää ”käytettävissä olevia voimavaroja” ei rajoittuisi nykyisten oikeudenhaltijoiden tarpeiden toteuttamiseen, vaan ulottuisi myös tulevien sukupolvien oikeuksien materiaalistien edellytysten säilyttämiseen.⁹⁴

Myös Kotkas on kiinnittänyt huomiota TSS-sopimuksen 2(1) artiklan ajalliseen ulottuvuuteen viitatessaan Sigrun Skolgyn näkemykseen, jonka mukaan ”käytettävissä olevien voimavarojen” arvioinnissa olennaista ei ole yksinomaan resurssien määrä, vaan myös niiden käytön vaikutus tulevien sukupolvien oikeuksien toteutumiseen.⁹⁵ Skolgyn näkemys saa tukea myös CESCR:n yleiskommentista nro 27, jossa tulevien sukupolvien intressit liitetään osaksi oikeussuojan taetta.

Kirjallisuudessa kuitenkin korostuu, ettei tulevien sukupolvien oikeuksien normatiivinen ja oikeudellinen asema ole läheskään niin selvä kuin julistusten retoriikka antaa ymmärtää. Gosseries osoittaa, että jo oikeuksien käsitteellinen perusta on kiistanalainen.⁹⁶ Tästä määrittelemättömyydestä usein seuraa intressien huomioon ottamisen haastavuus.⁹⁷

Tulevien sukupolvien ja kestävyiden kaltaisten avoimien käsitteiden käyttö voi keskustelussa ja päätöksenteossa sivuuttaa nykyisten sukupolvien eriarvoisuuden tulevaisuuden kestävyyspuheen keskelle. Senin mukaan kestävyttä koskeva keskustelu menettäisi eettistä painoarvoaan, mikäli se sivuuttaisi nykyisten sukupolvien sisäiset eriarvoisuudet.⁹⁸ Tätä seuraa edelleen kriittisempi näkökulma, jossa Humphreysin mukaan tuleviin sukupolviin vetoaminen saattaa peittää alleen nykyisten sukupolvien väliset eriarvoisuudet ja siirtää huomiota pois välittömistä velvoitteista eläviä kohtaan.⁹⁹

⁹⁴ Liebenberg, Nolan, 2026, s. 10–11, 16.

⁹⁵ Kotkas, 2025, s. 82–83.

⁹⁶ Gosseries, 2008, 449–460.

⁹⁷ Knudsen, Ahlqvist & Taylor, 2023, s. 4–5.

⁹⁸ Sen, 2013, s. 10–11.

⁹⁹ Humphreys, 2023, s. 1063–1064.

Valtiosääntöoikeudellisen ongelman tästä tekee se, mikäli abstrakti tulevien sukupolvien suojeleminen heikentäisi nykyisten oikeussubjektien oikeussuojaa. Tunnistettavissa on, ettei tulevien sukupolvien suojaaminen ole täysin neutraalia ja sillä voi nähdä olevan nykysukupolven oikeuksien jonkinlaista rajoittamista. Tulevien sukupolvien abstrakti symbolinen voima voi siis johtaa siihen, että oikeuksien turvaamista käytetään näennäisperusteluna nykyisten sukupolvien sosiaalisten oikeuksien heikentämiselle.¹⁰⁰ Suomalaisen valtiosääntöoikeuden voidaan katsoa rakentuvan ensisijaisesti elävien ihmisyksilöiden perusoikeussuojan varaan, mikä ilmentää jo valmiiksi varauksellista suhtautumista sellaisiin abstrakteihin tulevaisuusargumentteihin, jotka voisivat syrjäyttää nykyisten oikeussubjektien oikeussuojan rakenteen.¹⁰¹

Ratkaiseva merkitys tulevien sukupolvien oikeudellisen aseman kannalta on kuitenkin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja Kansainvälisen tuomioistuimen oikeuskäytännöllä.¹⁰²

3.3 EIT ja oikeuskäytäntö

Koska kansainvälisessä oikeudessa tulevat sukupolvet eivät esiinny itsenäisinä oikeussubjekteina, kysymys siirtyy siihen, miten nämä velvoitteet konkretisoituvat oikeuskäytännössä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö tarjoaa tuoreen ja keskeisen esimerkin siitä, miten velvoitteet ilman subjektia tuodaan osaksi päätöksentekoa yksilöoikeuksien kautta.

¹⁰⁰ Kotkas, 2025, s. 84–85, s. 87.

¹⁰¹ Mutanen, 2023, s. 1104, 1107. Mutanen katsoo, miten ei pidä välttämättömänä luopumista valtiosääntöoikeuden yleisiin oppeihin kuuluvista lähtökohdista, joissa perusoikeudet kuuluvat luonnollisille henkilöille heidän elinaikanaan.

¹⁰² Kansainvälinen tuomioistuin (ICJ) on myös periaatteellisella tasolla tunnustanut tulevien sukupolvien intressien suojaamisen mm. vuonna 1997 antamassaan Danube -tuomiossa (ICJ, *Gabčíkovo–Nagymaros Project (Hungary/Slovakia)*).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien antoi historiallisen langettavan ratkaisunsa Sveitsin valtiolle 9.4.2024 katsoessaan Sveitsin hallituksen toimineen riittämättömästi ilmastonmuutoksen torjunnassa ja näin ollen loukanneen valittajien ihmisoikeuksia. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisussaan todennut, kuinka Sveitsin viranomaiset olivat epäonnistuneet saavuttamaan aiempia kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoitteitaan ja kuinka viranomaiset olivat laiminlyöneet lainsäädäntö- ja hallintokehyksen laatimista, kehittämistä ja täytäntöönpanoa. EIT katsoi, kuinka Sveitsin valtio oli ylittänyt harkintavaltansa eikä ollut tässä yhteydessä noudattanut Euroopan ihmisoikeussopimuksen artiklojen 6 ja 8 mukaisia myönteisiä velvoitteitaan.¹⁰³

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa vuonna 2024 punnittiin tapausta seuraavanlaisesti:

Sveitsin valtion alle rekisteröity yhdistys Klimaseniorinnen ajoi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen kanteen (nro 53600/20) Sveitsin valtiota vastaan ihmisoikeuksien rikkomisesta epäonnistuneen ilmastonmuutoksen torjunnan kohdalla. Valituksessaan Klimaseniorinnen tukeutui EIS:n artikloihin 2, 6, 8 ja 13 ja Sveitsin viranomaisten noudattamattomuuteen kyseisten artiklojen kohdalla ilmastonmuutoksen hillitsemisessä. Ratkaisussaan EIT sovelsi EIS:n artikloja 6, 8, 34 ja 46. EIT katsoi ratkaisussaan, että EIS:n artiklaa 6 (oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin) ja artiklaa 8 (oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta) oli rikottu. EIT on ratkaisussaan katsonut, että sopimuksen artiklan 8 sisältämää oikeutta valtion viranomaisten tehokkaaseen suojeluun ilmastonmuutoksen vakavilta vaikutuksilta niin elämään, terveyteen, hyvinvointiin ja elämänlaatuun eli oikeutta terveelliseen ympäristöön on laiminlyöty.¹⁰⁴

EIT:n ilmastoratkaisussa tulevat sukupolvet eivät esiinny oikeussubjekteina, vaan niiden asema rajoittuu normatiiviseksi perusteluksi, jolloin valtion positiivisia velvoitteita laajennetaan nykyisten oikeudenhaltijoiden suojaamiseksi. Ratkaisussa oikeudenhaltijoina ovat nykyiset sukupolvet, joiden kautta suojataan sellaisten intressejä, jotka eivät vielä kykene oikeuksiaan itse käyttämään.¹⁰⁵ EIT:n ratkaisu konkretisoi myös

¹⁰³ EIT tapaus Klimaseniorinnen v. Sveitsi (9.4.2024).

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Gosseries, 2008, s. 448

Gosseries’n esittämän “actionability” (kannekelpoisuus) -rajoitteen, jolloin oikeus on toteuttamiskelpoinen ainoastaan elävän, nykyisen sukupolven kautta.¹⁰⁶

Klimaseniorinnan -ratkaisu osoittaa sen, ettei tulevien sukupolvien oikeudellinen ulottuvuus rajoitu yksinomaan lapsiin, nuoriin tai syntymättömiin henkilöihin.¹⁰⁷ Tulevaisuuteen kohdistuva oikeussuoja konkretisoitui nimenomaan iäkkäiden henkilöiden kautta.¹⁰⁸ Ratkaisua voidaan tulkita siten, että tulevien sukupolvien käsite ei määräydy yksinomaan biologisen sukupolven perusteella, vaan myös päätösten ajallisen vaikutusulottuvuuden kautta. Tältä osin ratkaisu tukee Tremmelin ajatusta siitä, että tulevat sukupolvet muodostavat ajallisesti jatkuvan ihmisjoukon, johon voivat kuulua myös nykyiset aikuiset ja vanhukset.¹⁰⁹

Riippuvuuden näkökulmasta vanhemmat sukupolvet ovat samassa haavoittuvassa asemassa lapsiin ja nuoriin nähden vaikutusvallattomina ryhminä.¹¹⁰ Tapauksessa Klimaseniorinnan tulee merkittävästi ilmi kuitenkin se, että niin nuorella kuin vanhalla, on elämä elettyinä ja sitä tulisi suojella sukupolvien väliseltä valtaepäsuhtalta.¹¹¹ Klimaseniorinnan -ratkaisu murtaa tietyllä tavalla klassisen nykyhetken oikeussubjektin määritelmän, missä nyt oikeussubjekti voi olla myös tulevaisuuteen ulottuva ’tuleva sukupolvi’ jolle myönnetään ’*tulevia oikeuksia*’.¹¹² Tremmelin ajallisesti jatkuvan ihmisjoukon sukupolviteoria tukee tätä tulkintaa: yksilö liikkuu elämänsä aikana eri sukupolviasemien läpi ja altistuu eri tavoin päätösten pitkän aikavälin vaikutuksille. Näin myös vanhuudessa elävä henkilö voi oikeudellisesti asemoitua ”tulevaksi sukupolveksi” suhteessa omaan tulevaan elinympäristöönsä.¹¹³

¹⁰⁶ Gosseries, 2008, s. 449.

¹⁰⁷ Ks. Tremmel, 2009, s. 25, 30–32 Tremmel ei käsittele tulevien sukupolvia ensisijaisesti biologisina ryhminä, vaan ajallisina jatkuvina joukkoina.

¹⁰⁸ EIT tapaus Klimaseniorinnan v. Sveitsi (9.4.2024).

¹⁰⁹ Tremmel, 2009.

¹¹⁰ Tremmel, 2009, s. 224–225.

¹¹¹ Tremmel, 2009, s. 64.

¹¹² Gosseries, 2008, s. 455–456, 462. Gosseries’n *overlap* -ajattelu muistuttaa, että nykyhenkilö voi samanaikaisesti olla nykyinen sekä tuleva oikeussubjekti.

¹¹³ Tremmel, 2009, s. 30–32.

3.4 Johtopäätöksiä kansainvälisestä ja eurooppalaisesta kehityksestä

Pelkkä tulevien sukupolvien suojelua tai heidän oikeudellista asemaansa koskeva julistusluonteinen kirjaus perustuslaissa ei lähtökohtaisesti synnytä välittömiä oikeusvaikutuksia lainvalmisteluun, lain tulkintaan tai viranomaistoimintaan. Tällaisilla kirjauksilla voi olla huomattavaa symbolista ja arvoperustaista merkitystä, mutta niiden vaikutus konkreettisiin punnintatilanteisiin jää usein rajalliseksi.

Näin ollen julistusluonteiset säännökset eivät käytännössä muuta niitä punnintavelvoitteita, joita viranomaiset ja lainsäätäjä soveltavat tulevia sukupolvia koskevissa ratkaisuissa. Toisin sanoen, vaikka tällaiset kirjaukset ilmaisevat yhteiskunnallisia arvoja ja pitkän aikavälin tavoitteita, ne eivät sellaisenaan tarjoa viranomaisille tai tuomioistuimille selkeitä normatiivisia kriteerejä arvioida tuleviin sukupolviin kohdistuvan toiminnan hyväksyttävyyttä perusoikeuksien välisessä punninnassa.

Siispä tulevien sukupolvien edun tosiasiallinen huomioon ottaminen edellyttää oikeusvaikutteisia aineellisia ja menettelyllisiä perusoikeudellisia velvoitteita. Selkeä velvoite ottaa huomioon tulevien sukupolvien intressit ja oikeudellinen asema ohjaa lainvalmistelua, viranomaisratkaisuja ja tuomioistuinten tulkintaa systemaattisemmin sekä ennakoitavammin kuin pelkästään julistusluonteinen perustuslaillinen kirjaus.

4 Tulevat sukupolvet kansallisessa valtiosääntöoikeudessa

Tässä luvussa tarkastellaan kriittisesti ilmiötä, jossa ongelmien vakavuus tunnistetaan, mutta niiden ratkaiseminen siirtyy käytännössä tulevaisuuteen samalla, kun poliittisessa ja oikeudellisessa argumentaatiossa vedotaan tulevien sukupolvien etuihin.¹¹⁴ Ilmiö kytkeytyy laajempaan kansalliseen valtiosääntöoikeudelliseen keskusteluun tulevien sukupolvien oikeudellisesta asemasta. Lainsäätämässä ympäristöperusoikeuden, eli tämän tutkielman kannalta oleellisimman, perustuslain 20 §:n normatiivinen merkitys on vahvistunut ja selventynyt perusoikeusuudistusta seuranneen 30 vuoden ajanjakson aikana.¹¹⁵

Luvun 4 tarkastelua ohjaa tulevien sukupolvien oikeussuojan punninnan intressiteoreettinen näkökulma. Olen luvussa 2 esittänyt, miten Suomen valtiosääntöoikeudessa perusoikeuksia ei yleensä ymmärretä tahtoteorian kautta vaan intressien suojana. Intressiteorian mukaan oikeuden olemassaolo ei riipu oikeudenhaltijan kyvystä esittää vaatimuksiaan, vaan siitä, että tietyt intressit ovat normatiivisesti niin merkittäviä, että ne oikeuttavat oikeudellisen suojan.¹¹⁶ Näin ollen tulevien sukupolvien oikeuskelpoisuutta voidaan lähestyä niiden intressien kautta: ratkaisevaa ei ole se, voivatko tulevat sukupolvet itse vedota oikeuksiinsa, vaan se, miten niiden edut tunnistetaan oikeudellisesti suojattaviksi. Gosseries'n intressiteoriaa painottaen pyrin avaamaan tulevien sukupolvien oikeuskelpoisuutta Suomen valtiosääntöoikeudessa.

Lähestymistapani saa tukea myös suomalaisessa valtiosääntöoikeudellisessa käytännössä. Näkökulmaani tukee oikeuskanslerin lausunto tulevaisuusvaliokunnalle vuodelta 2023. Oikeuskanslerin lausunto ilmentää selvästi intressiteoreettista

¹¹⁴ HE 151/2024 vp, s. 14. Esityksessä ehdotetaan ilmastolain 14 a §:n kumoamista kuntiin kohdistuvan sääntelyn keventämiseksi, vaikka muutoksella tunnistetaan olevan välillisiä kielteisiä vaikutuksia muun muassa tulevien sukupolvien ja lasten oikeuksien toteutumiseen.

¹¹⁵ Belinskij, 2026, s. 222, 269.

¹¹⁶ Gosseries, 2008, s. 449, 452–454.

lähestymistapaa, jossa tulevien sukupolvien oikeudet eivät perustu oikeussubjektiuteen, vaan niiden intressien huomioon ottamiseen lainvalmistelussa ja oikeudellisessa punninnassa.¹¹⁷

Intressiteoreettisesta näkökulmasta tämä merkitsee sitä, että tulevien sukupolvien oikeudellinen asema suomalaisessa valtiosääntöoikeudessa on ennen kaikkea punnintaan ja institutionaaliin käytäntöihin kiinnittyvä. Tällöin aseman oikeudellinen merkitys realisoituu tilanteissa, joissa lainsäätäjät tai muu julkinen toimija joutuu ottamaan huomioon päätösten pitkän aikavälin vaikutukset sekä tasapainottamaan nykyisten ja tulevien sukupolvien intressejä.¹¹⁸ Tässä luvussa tarkastellaan, miten tällainen intressiperustainen lähestymistapa konkretisoituu valtiosääntöoikeudellisessa taloudellisessa- ja sosiaalisessa doktriinissa ja erityisesti valiokuntakäytännössä.

4.1 Intressiteoria valtiosääntöoikeudellisena lähtökohtana

”Intressiteoreettisesta näkökulmasta tarkastelun lähtökohtana on se, miten tulevien sukupolvien edut tunnistetaan ja miten heidän intressinsä tulevat tyydytetyksi oikeudenmukaisella tavalla.”¹¹⁹

Jo vuonna 1993 hallituksen esityksessä eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta on tuotu esiin, kuinka tulevien sukupolvien oikeuksien ulottuvuus on nähty olevan kytköksissä luonnon monimuotoisuuteen ja sen suojelemiseen. Tulevat sukupolvet ovat tällöin nähty ihmisoikeuden subjekteina.¹²⁰

¹¹⁷ OKV/149/22/2023, s. 4–5. Pöysti painottaa, miten mm. ennakollisessa valvonnassa lakiesityksen säätämisyjärjestysperusteluiden yhteydessä tulevien sukupolvien oikeuksia voidaan määritellä, arvioida ja ottaa huomioon yhtenä näkökulmana. Tämä ilmentää tulevien sukupolvien intressien huomioimista yleislainsäädännössä ja lainsoveltamisessa.

¹¹⁸ HE 309/1993 vp, s. 25–29; PeVM 25/1994 vp, s. 4–6.

¹¹⁹ Gosseries, 2008, s. 449; Kotkas, 2025, s. 79.

¹²⁰ HE 309/1993 vp, s. 66.

Mietinnössä vuonna 1994 perustuslakivaliokunta on ilmaissut, kuinka luonnon monimuotoisuus ja -itseisarvo on tulevien sukupolvien oikeuksien kanssa kytköksissä.¹²¹

Perustuslakiuudistuksen aikaan kansainvälinen ilmapiiri korosti ympäristönsuojelun yhteyttä ihmisoikeuksiin, joka näin ollen osaltaan heijastui kyseisen ihmisoikeuden liittämiseksi osaksi kansallista perusoikeusjärjestelmää.¹²² Perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeussäännöksen taustalla on niin ikään ihmisen keskeinen asema kestävässä kehityksessä ja sen oikeudesta terveelliseen ympäristöön. Hallituksen esityksen mukaisesti niin nykyisten kuin tulevien sukupolvien tarpeet ympäristöön on otettava oikeudenmukaisesti huomioon.¹²³ Perustuslain 20 §:n 2 momentissa ilmenevä useamman eri sukupolven painotus voidaan nähdä turvaavan niin nykysukupolven, mutta erityisesti tulevien sukupolvien intressien suojaa.¹²⁴

Sitoutuminen tulevien sukupolvien oikeuksien suojaamiseen ja luonnon itseisarvon tunnustaminen ovat muuttaneet sellaisia oikeuden syvärakenteeseen kuuluvia, oikeustyyppiä leimaavia peruskäsitteitä, kuin oikeussubjekti ja oikeussuhde, joita käsitellään seuraavassa luvussa.¹²⁵

4.1.1 Tulevien sukupolvien valtiosääntöinen suojarakenne

Ympäristöperusoikeussäännöksessä, perustuslain 20 §:ssä mainittu ihmisen vastuu terveellisestä luonnosta muovaa käsitystä tulevien sukupolvien oikeussuhteesta. Tästä huolimatta tavallisen tasoisessa lainsäädännössä tulevien sukupolvien käsite ei esiinny itsenäisesti eikä sääntelyn subjektina.¹²⁶ Oikeus kuitenkin tunnistaa oikeussuhteen myös tuleviin sukupolviin, ja näin ollen asettaa syy-seuraussuhteen nykyisten ja tulevien

¹²¹ PeVM 25/1994 vp, s. 10.

¹²² Esim. Viljanen et al., 2014, s. 15.

¹²³ HE 309/1993 vp, s. 20

¹²⁴ Vihervuori 2005/2009, III Yksittäiset perusoikeudet 16. Oikeus ympäristöön (PL 20 §).

¹²⁵ Kuusiniemi, 2001, s. 289

¹²⁶ Mäntylä, 2010, s. 89.

sukupolvien välille perustuslain 20 §:n vastuusta luonnosta ja 21 §:n oikeusturvasta ja 22 §:n perusoikeuksien turvaamisesta ja ihmisoikeuksien toteutumisesta.

Valtiosääntöoikeudellisesti tällaista kokonaisuutta voidaan jäsentää kolmitasoisena kehyksenä. Perustuslain 20 § määrittää sen suojattavan aineellisen intressin: Ympäristön säilymisen sellaisena, että myös tulevilla sukupolvilla on tosiasialliset edellytykset elää ja toimia. Säännös ei tosiasiallisesti palaudu yksilöllisiin oikeuksiin, vaan ilmentää laajempaa, yhteiseen vastuuseen perustuvaa ylisukupolvista suojeluintressiä.¹²⁷ Intressiteoreettisesti tarkasteltuna kyse on sellaisesta oikeudellisesta suojasta, joka kohdistuu merkittäviin intresseihin ilman, että oikeudenhaltijan kyky käyttää oikeutta olisi oikeuden olemassaolon edellytys.¹²⁸

Toiseksi perustuslain 22 § tekee tästä aineellisesta ulottuvuudesta julkista valtaa velvoittavan normin. Turvaamisvelvoite liittää tulevien sukupolvien intressit julkisen vallan toimintavelvollisuuksiin, erityisesti lainvalmisteluun ja vaikutusarviointiin.¹²⁹ Näin perustuslain 22 § toimii eräänlaisena siltana abstraktin ympäristövastuun ja oikeudellisesti velvoittavan toiminnan välillä.

Kolmantena perustuslain 21 § asettaa sellaiset oikeusturvan institutionaaliset puitteet, joiden kautta nämä velvoitteet voivat realisoitua. Oikeusturva ei kuitenkaan kohdistu suoraan tuleviin sukupolviin, vaan niihin nykyisiin oikeussubjekteihin, jotka voivat saattaa asian toimivaltaisen viranomaisen arvioitavaksi.¹³⁰ Oikeusturvan toteutuminen tulevien sukupolvien näkökulmasta onkin arvioitu kansallisesti riittämättömäksi¹³¹ ja se

¹²⁷ Viljanen et al., 2014, s. 9.

¹²⁸ Gosseries, 2008, s. 448.

¹²⁹ OKV/149/22/2023, s. 3.

¹³⁰ Esim. KHO:2023:62. Valitus perustui valtioneuvoston ilmastopolitiikan suunnitelmien toteutuksen ja uudelleenarvioimisen passiivisuuteen. Asianosaisen oikeusturvan tarve ja perusoikeuksien turvaamisvelvoite saattavat edellyttää valitusoikeutta, vaikka päätös ei olisi valituskelpoinen hallintopäätös.

¹³¹ OKV/590/22/2022, s. 4. Apulaiskansleri on lausunnossaan kiinnittänyt huomioita siihen, kuinka vireillä olevat kansainväliset oikeusjutut, joista osa koskevat Suomea (kuten *Duarte Agostinho ym. v. Portugali ja 32 muuta valtiota* (EIT)) kertovat siitä, miten oikeusturvan saatavuus erityisesti tulevien sukupolvien oikeuksien turvaamiseksi on kansallisesti riittämätöntä.

näyttää konkretisoituvan pääosin osallistumis-, tiedonsaanti- ja muutoksenhakuoikeuksien kautta.¹³²

Vaikka perustuslain 22 § asettaa julkiselle vallalle ja kansalliselle oikeusjärjestelmälle velvollisuuden turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen, velvoitteen ulottuminen tuleviin sukupolviin jää käytännössä välilliseksi. Tulevilla sukupolvilla ei ole oikeudellista toimikelpoisuutta eikä mahdollisuutta käyttää oikeussuojakeinoja omissa nimissään. Tästä syystä heidän oikeudellinen asemansa rakentuu ensisijaisesti nykyisten toimijoiden – kuten viranomaisten, tuomioistuinten ja kansalaisjärjestöjen – kautta. Tällöin voidaan puhua oikeuksien institutionaalisesta välillisyydestä: oikeuksien toteutuminen riippuu ennen kaikkea siitä, miten hyvin nykyiset oikeudelliset ja poliittiset instituutiot kykenevät sisällyttämään pitkän aikavälin näkökulmia päätöksentekoon.¹³³

Perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeus sisältää nimenomaisen viittauksen vastuuseen tulevia sukupolvia kohtaan, mutta säännöstä on oikeuskäytännössä tulkittu pääosin ohjelmallisena normina, jonka vaikutus konkretisoituu lähinnä tulkintavaikutuksen kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että säännös ohjaa lainvalmistelua ja viranomaistoimintaa, mutta ei sellaisenaan synnytä yksilölle suoraan vedottavaa oikeutta tuomioistuimessa. Tämä asettaa elossa oleville nykyisille sukupolville moraalisoikeudellisen velvoitteen ottaa huomioon tulevien sukupolvien oikeudet. Moraalisoikeudellisen velvoitteen voi taas nähdä yhdistyvän intressiteoriaan, jonka mukaan nykyisillä sukupolvilla on velvollisuus turvata tulevien sukupolvien intressit ja edellytykset. Thompson on verranut intressiteoriaa hyvin raamatullisesti kultaisen säännön keinoin: Tehkää tuleville sukupolville niin kuin olisitte nyt tehneet menneille sukupolville.¹³⁴

¹³² Viljanen et al., 2014, s. 9, 21.

¹³³ OKV/149/22/2023, s. 5-6.

¹³⁴ Kotkas, 2025, s. 78; Knudsen, Ahlqvist & Taylor, 2023, s. 6; Thompson, 2010, s. 24.

4.1.2 Edistäminen ja rajoittaminen perusoikeuksien oikeusvaikutuksena

Tulevien sukupolvien olemattomuudesta (non-existence) aiheutuvaan haasteeseen voidaan vastata puolustamalla ajatusta *tulevista oikeuksista*. Olemattomuus on kuitenkin omiaan asettamaan joitakin rajoituksia tällaisten oikeuksien muotoilulle ja sisällölle.¹³⁵ Yhtenä esimerkkinä Gosseries esittelee intressien kautta identiteettiongelman ja vauvanruokien sääntelyn yhteyden. Vauvanruokapurkin kuluttaja - eli vauva - ei ole hyvin todennäköisesti vielä syntynytäkään, kun ruoka on pulloitettu ja viimeinen käyttöpäivä eli rajoite on määriteltä. Tällainen esimerkki havainnoi sitä, kuinka mielekäästä ja todellisen tarpeellista on antaa tuleville ihmisille *tulevia oikeuksia* ja suojata heidän intressiään, vaikkakaan he eivät vielä ole toimivaltaisia oikeudenhaltijoita.¹³⁶ Intressiteorian voi nähdä tällä tavoin irtautuvan subjektiivisen oikeuden klassisesta toimivaltaisuuden vaatimuksesta.

Vauvanruokaesimerkki toimii käytännössä vain, koska vauvoja tulee syntymään. Olennaista on, että vauvanruoka -esimerkin voi lukea myös vain yksinkertaisena velvollisuutena nykyisiä ihmisiä kohtaan, eikä niinkään tulevien oikeuksien suojaamisena.¹³⁷ Tällöin kysymys oikeuksien rajoittamisesta menettää osin merkityksensä, sillä ilman subjektiivisia oikeuksia ei ole myöskään oikeudellisesti määriteltävää rajoituskohdetta. Tarkastelu siirtyy tällöin oikeuksien rajoittamisesta nykyisille sukupolville asetettujen velvollisuuksien sisältöön ja laajuuteen.

Tulevien sukupolvien oikeudellinen suoja Suomessa on rakenteellisesti velvoiteperusteinen, ei oikeusperusteinen. Perusoikeusuudistuksen yhteydessä vuonna 1993 perustuslakivaliokunta ilmaisi, että perusoikeudet eivät pelkästään rajoita eduskunnan toimivaltaa lainsäätäjänä, vaan niistä voidaan johtaa myös lainsäätäjään kohdistuvia aktiivisia toimintavelvoitteita.¹³⁸ Uudistuksen yhteydessä ehdottomiksi, eli

¹³⁵ Gosseries, 2008, s. 471.

¹³⁶ Ibid. s, 457, 460.

¹³⁷ Gosseries, 2008.

¹³⁸ PeVM 25/1994 vp, s. 3–5.

oikeuden muotoon kirjoitettujen perusoikeussäännösten perustuslakivaliokunnan vahvistamia rajoitus- ja tulkintasääntöjä yhdistää tulkinnanvaraisuus. Sääntöjen tulkinnanvaraisuutta havainnoi perustuslakivaliokunnan otsikointi kriteereille ”esimerkkeinä”.¹³⁹

Rajoitusedellytysten avoimuus voidaan tulkita jättävän jopa merkittävän harkintavallan lain tulkitsijalle ja tekee oikeudellisesta arvioinnista väistämättä tulkinnanvaraista. Rajoitus- ja tulkintasääntöjen esimerkinomaisuus ei voi nähdäkseni olla pelkkä tekninen piirre, vaan heijastus tietoisesta valinnasta jättää perusoikeuksien tarkempi sisältö lainsäätäjän ja tässä kontekstissa erityisesti perustuslakivaliokunnan myöhemmän tulkintakäytännön varaan.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä tulevien sukupolvien oikeuksien turvaaminen on voinut toimia hyväksyttävänä perusteena rajoittaa klassisia vapausoikeuksia, kuten omaisuudensuojaa ja elinkeinovapautta.¹⁴⁰ Tämä paljastaa kuitenkin rakenteellisen epäsymmetrian: tulevien sukupolvien oikeudet eivät ilmene itsenäisinä oikeudenhaltijoina, vaan ainoastaan nykyisten oikeuksien rajoittamisen perusteina, jolloin niiden oikeudellinen suoja jää riippuvaiseksi avoimista rajoitusedellytyksistä ja tapauskohtaisesta punninnasta.¹⁴¹ Tämä kytkeytyy suoraan intressiteoreettiseen lähtökohtaan: Ilman oikeudenhaltijaa tulevien sukupolvien asema rakentuu oikeudessa intressien punninnan varaan, mikä tekee niiden suojasta väistämättä välillistä ja vailla subjektiivisille oikeuksille liittyviä oikeussuojakeinoja.

Vaikka intressiteoria mahdollistaa tulevien sukupolvien huomioimisen, se ei ratkaise oikeuksien rajoittamisen ongelmaa, vaan muuttaa sen muotoa. Rajoittaminen ei kohdistu oikeuksiin, vaan tulevien intressien painoarvoon suhteessa nykyisiin intresseihin. Tämä heikentää *tulevien oikeuksien* suojaa, koska ilman oikeussubjektiutta

¹³⁹ Saraviita, 2011, s. 135, 137–141; PeVM 25/1994, s. 5.

¹⁴⁰ Kotkas, 2025, s. 87; PeVL 21/1996 vp, s. 4. Ympäristöperusoikeutta voidaan pitää tietyin ehdoin perusteena esim. omaisuudensuojan rajoittamiselle.

¹⁴¹ Mutanen, 2023, s. 1098–1100.

tulevilla sukupolvilla ei ole oikeudellista asemaa, joka rajoittaisi näennäisesti nykyisten toimijoiden harkintavaltaa. Oikeudenhaltijuuden problematiikka on teoriatasoltaan suuri haaste.¹⁴² Näen kuitenkin, että tarkastelun kannalta keskeisempää olisi oikeudellisen käsitteistön selkeyttäminen kuin oikeudenhaltijuutta koskevien ongelmien ratkaiseminen.¹⁴³

Julkinen valta ja viranomaiset omaavat niin positiivisen, kuin negatiivisen turvaamisvelvoitteen. Perusoikeussäännökset voivat toimia lainsäätäjän toimintaa ohjaavina normeina tai sisältää nimenomaisen perustuslaillisen toimeksiannon tietynlaisen sääntelyn toteuttamiseksi.¹⁴⁴

Turvaamisvelvoitteen tehokkuusongelmana voidaan pitää sen sanktiottomuutta, sillä velvoite ei ilmene itsenäisenä normina, vaan konkretisoituu pääasiassa perusoikeusmyönteisen tulkinnan välityksellä. Valtiovallan käyttäjiä - kuten eduskuntaa - ei voida oikeudellisesti sitoa perus- ja ihmisoikeustoteutuksiin, jolloin tehokkuus saattanee kärsiä.¹⁴⁵ Tulevien sukupolvien oikeudet voitaisiin määritellä kuuluvan sellaiseen oikeuksien ryhmään, missä turvaamisvelvoitteen takia julkisen vallan tulisi toimia niin, että perusoikeudet tulisivat yhä paremmin toteutetuiksi.

Viime aikoina Suomessa käyty keskustelu perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännöistä kytkeytyy paitsi perus- ja ihmisoikeuksien sisällön määrittelyyn ja tulkintaan, myös niiden edistämiseen.¹⁴⁶ Mikäli perus- ja ihmisoikeuksien oikeudellinen arviointi keskittyy vain siihen, mitä lainsäätäjä on niiden johdosta rajoitettu tekemään, jää sen merkitys erityisesti tulevien sukupolvien näkökulmasta vaikeasti hahmotettavaksi.¹⁴⁷ Tästä syystä

¹⁴² Gosseries, 2008, s. 471.

¹⁴³ Ks. Knudsen, Ahlqvist & Taylor, 2023, s. 7–8. Tulevien sukupolvien käsite on monimutkainen, eikä sitä välttämättä ole tarkoituksenmukaista pyrkiä avaamaan täydellisesti.

¹⁴⁴ HE 309/1993 vp, s. 26; PeVM 25/1994 vp, s. 6.

¹⁴⁵ Saraviita, 2000, s. 180; Saraviita, 2011, s. 294.

¹⁴⁶ Kouros, 2022, s. 4.

¹⁴⁷ Husa, Pohjolainen, 2008, s. 225. Hallinnon yleiset oikeusperiaatteet sekä perus- ja ihmisoikeudet asettavat julkisen vallan käytölle oikeudellisia reunaehtoja. Viranomaisten tulee noudattaa yhdenvertaisuuden, suhteellisuuden, tarkoitussidonnaisuuden, objektiivisuuden ja luottamuksensuojan periaatteita.

perus- ja ihmisoikeuksia koskevassa tarkastelussa on perusteltua painottaa niiden edistämismahdollisuutta ja pitkän aikavälin toteutumista pelkän rajoitusten arvioinnin sijaan.¹⁴⁸

4.2 Tulevien sukupolvien intressien tunnistaminen

Valtiosääntöoikeudellisista lähteistä ei ole tällä hetkellä johdettavissa täsmällistä käsitystä siitä, mitä tulevilla sukupolvilla tai niiden oikeuksilla tarkoitetaan.¹⁴⁹ Tällainen käsitteellinen epäselvyys ilmenee myös lainvalmistelussa. Valtioneuvoston oikeuskansleri on uuden ilmastolain suunnittelussa ehdottanut ilmastolain 2.3 §:n tavoitesäännökseen lisättäväksi tulevien sukupolvien oikeuksien varmistaminen ilmastotoimissa.¹⁵⁰ Tätä mainintaa ei kuitenkaan lisätty, sillä tähän erilliseen tavoitteeseen tulevien sukupolvien oikeuksien turvaamisesta liittyi haasteita toimien arvioimisessa ja tietopohjassa. Tavoite saattaisi hallituksen esityksen mukaan myös olla osin päällekkäinen kestävän kehityksen tavoitteen kanssa.¹⁵¹

Tapaus osoittaa, ettei tulevien sukupolvien oikeuksille ole muodostunut sellaista oikeudellista käsitteellistä, joka olisi suoraan sovellettavissa lainsäädännössä. Käsitteen epäselvyys voi vaikeuttaa perustuslainmukaisuuden vaatimusten arviointia esimerkiksi lainsäädäntöhankeissa. Arvioinnin ja harkinnan vaikeus ja epäselvyys ei kuitenkaan ole lähtökohtaisesti este tulevien sukupolvien oikeuksien huomioon ottamisessa valtiosääntöoikeudessa.¹⁵² Tämän vuoksi tulevien sukupolvien asemaa on tarkoituksenmukaista lähestyä oikeuksien sijaan niiden taustalla olevien intressien kautta.

¹⁴⁸ OKV/149/22/2023, s. 3. Pöysti mainitsee vuonna 2022 uudistetun lainvalmistelun vaikutusarvioinnin ohjeistuksen antavan hyvät lähtökohdat mm. tulevien sukupolvien huomioimiseen myös pitkän aikavälin säädöshankkeiden vaikutusten tunnistamisessa.

¹⁴⁹ Ks. Airos et al., 2022, s. 80.

¹⁵⁰ OKV/1924/21/2021.

¹⁵¹ HE 27/2022 vp, s. 50.

¹⁵² Airos et al., 2022, s. 116–119.

Tulevien sukupolvien huomioon ottamisen osalta tärkeässä asemassa on lainsäädännön vaikutusarviointi, joka edellyttää ensin vaikutusten kohteena olevien intressien tunnistamista.¹⁵³ Oikeuskanslerin lausunto nostaa esiin kiinnostavan ja suomalaisessa verrattain käsittelemättömän näkökulman: tulevien sukupolvien intressien huomioimisen säätämisyjärjestysperustelujen tasolla. Merkittävä lausunto ilmentää tulevien sukupolvien oikeuksien hahmottamista osaksi valtiosääntöistä punnintarakennetta.¹⁵⁴

Lausunnossa tulevat sukupolvet asemoidaan ennen kaikkea lainvalmistelua ohjaavaksi näkökulmaksi ja huomioidaan riittävän tarpeellinen tulevien sukupolvien intressien hahmottaminen lainsäädännössä.¹⁵⁵ Pöysti nostaa esiin tulevien sukupolvien oikeudenhoidon merkityksen erityisesti ympäristö- ja ilmastopolitiikassa. Tässä kontekstissa päätösten ajallinen ulottuvuus voi olla poikkeuksellisen pitkä ja jossa nykyisten sekä tulevien sukupolvien intressit voivat joutua keskenään jännitteeseen suhteeseen.¹⁵⁶

Kansallisessa parlamentaarisessa keskustelussa tulevat sukupolvet ovat olleet viime aikoina teemana näkyvä. Osoituksena muuttuvasta oikeudellisesta diskurssista, eduskunnan tulevaisuusvaliokunta esittää Suomeen uutta sukupolvivastuulakia. Uuden lain avulla voitaisiin vahvistaa tulevien sukupolvien perusoikeuksia ja oikeuskieltä sekä ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden huomioimista päätöksenteossa.¹⁵⁷ Mietinnön voi tulkita hienovaraisena mutta ytimekkäänä siirtymänä kohti valtiosääntöoikeudellisesti tuettua intressiperustaista suojelua, jolloin päätöksenteon periaatteina voitaisiin pitää ylisukupolvista oikeudenmukaisuutta. Mietinnössä kuitenkin samalla varoitetaan

¹⁵³ VNS 16/2022 vp, 2023, s. 348.

¹⁵⁴ OKV/149/22/2023, s. 4; HE 27/2022 vp, s. 78. Lausuntoa tukee hallituksen esitys eduskunnalle ilmastolaiksi, jossa mainitaan tulevien sukupolvien oikeuksista huolehtimisen olevan osa ilmastolain mukaisia suunnittelujärjestelmiä.

¹⁵⁵ Ibid, s. 7.

¹⁵⁶ Ibid, s. 2–4. Tulevien sukupolvien huomioon ottaminen ei oikeuskanslerin mukaan tarkoita vain yhden intressin ensisijaistamista, vaan eri oikeuksien ja sukupolvien välistä punnintaa.

¹⁵⁷ TuVM 1/2026 vp; VNS 7/2025 vp. Tulevaisuusvaliokunta sai 22.4.2026 valmiiksi mietintönsä tulevaisuusselonteosta. TuVM 1/2026 vp, s. 12. Mietinnössä huomioitiin teeman linkittyvän jo edellä mainittuun 2024 hyväksyttyyn YK:n tulevaisuussopimukseen ja tulevia sukupolvia koskevaan julistukseen.

jättämästä tulevien sukupolvien intressien sisältöä yksinomaan viranomaisten tai tuomioistuinten määriteltäväksi. Tämä korostaa sitä, että intressiperustainen suojele edellyttää myös parlamentaarista legitimitettä ja väljän sääntelyn olemassaoloa.¹⁵⁸

¹⁵⁸ TuVM 1/2026 vp, s. 13–14.

5 Tulevien sukupolvien intressit valtiosäännössä

Tässä luvussa tarkastellaan, millaisia oikeudellisesti merkityksellisiä intressejä tuleville sukupolville annetaan suomalaisessa valtiosääntöoikeudellisessa argumentaatiossa. Kysymys on samalla siitä, millaisia ylisukupolvisia velvoitteita valtiosääntöoikeudellisessa keskustelussa tunnistetaan ja millä tavoin niitä oikeudellisesti perustellaan.

Näkökohtana toimivat eduskunnan valiokuntien lausunnot vuosilta 2015–2026, joiden keräämiseen ja rajaamisen olen hyödyntänyt Lakitutka-verkkosovellusta.¹⁵⁹ Aineisto on rajattu asiakirjoihin, joissa tuleviin sukupolviin viitataan nimenomaisesti osana normatiivista perustelua tai perusoikeudellista punnintaa, eli abstraktia normikontrollia.¹⁶⁰ Aineiston ajallinen rajausta perustuu siihen, että tuleviin sukupolviin viittaava oikeudellinen argumentaatio on yleistynyt erityisesti 2010-luvun puolivälin jälkeen, kuten tulen myöhemmin todentamaan.

Luvun analyysi perustuu temaattiseen laadulliseen sisällönanalyysiin, jota täydentää aineiston lainopillinen perustuslakiin perustuvaa tulkinta ja systematisointi. Aineistoa ei tarkastella yksittäisten lainsäädäntöhankkeiden kokonaisuuksina eikä lainvalmisteluprosesseittain, vaan tavoitteena on tunnistaa eri aineistoissa toistuvia tulkintalinjoja ja perusteluja.¹⁶¹ Tämän vuoksi valiokunta-aineiston rinnalle on valittu sellaisia hallituksen esityksiä, joissa tulevien sukupolvien intressit nousevat lainvalmistelussa nimenomaisesti esiin. Hallituksen esitykset eivät siten muodosta tutkielmassa itsenäisiä tarkastelukohteita, vaan ne täydentävät valiokunta-aineistosta tunnistettuja teemoja. Aineiston perusteella tulevien sukupolvien intressit jäsentyvät erityisesti taloudellisen kestävyys, sosiaalisen kestävyys ja ympäristövastuun näkökulmista, minkä vuoksi myös luvun rakenne rakentuu näiden teemojen varaan.

¹⁵⁹ Lakitutka-verkkosovellus on Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan tutkijoiden, opiskelijoiden ja yliopiston it-suunnittelijoiden kehittämä hakupalvelu.

¹⁶⁰ Viljanen 2011b.

¹⁶¹ Saaranen-Kauppinen, Puusniekka, 2009, s. 108. Tällainen tyypittely edesauttaa kiteyttämään keskeiset elementit analyysini kokoamisessa.

5.1 Laadullinen sisällönanalyysi valiokunta-aineistosta

Ennen vuotta 2014 hakusanalla ”tulevien sukupolvien” määrä on pysynyt vuosittain alle 10 hakutuloksessa. Vuodesta 2014 eteenpäin hakutulos on aina yli 20 ja suurin hakutulosmäärä on vuodelta 2022, jolloin hakutuloksia tuli 82 kappaletta. Dokumenttityypiksi valikoitui valiokunta-asiakirjat vuosilta 2015-2026. Päätin jättää pois analyysistä ne harvat hallituksen esitykset, joissa tulevat sukupolvet mainitaan *pääasialliset vaikutukset* -osiossa¹⁶², ja keskittyä valiokunta-asiakirjoihin vuosilta 2015-2026. Suomalaisessa valtiosääntöjärjestelmässä perustuslakivaliokunnan lausunnoilla ja mietinnöillä on keskeinen ja auktoritatiivinen asema valtiosääntöoikeudellisten kysymysten tulkinnassa.¹⁶³

Aineisto on kerätty alla oleva kuvion 1 mukaisesti. Tutkimusaineisto on tarkasteltu laadullisen sisällönanalyysin keinoin, jonka vuoksi analyysiin saatu yhdistettyä eri hallituksen esityksiä ja perustuslakivaliokunnan lausuntoja silloin, kun ne ovat käsitelleet tulevien sukupolvien oikeudelliseen asemaan liittyvää teemaa. Kuvio 1 havainnollistaa, miten hallituksen esitykset valikoituivat aineistoon silloin, kun niissä tunnistettiin tulevien sukupolvien intressejä, sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta taikka pitkän aikavälin vaikutuksia koskevia perusteluja, joita mm. perustuslakivaliokunta on myöhemmin arvioinut omassa lausuntokäytännössään.¹⁶⁴ Aineiston yhdistämisen perusteena on näin ollen niiden sisällöllinen yhteys tutkimuksessa tunnistettuihin teemoihin eikä näin ollen muodollinen yhteys yksittäiseen säädösvalmisteluun.

Kuvion 1 tutkimusaineisto rajattiin PRISMA 2020 -mallia mukaillen. Rajaus tehtiin Lakitutkasta valiokunta-aineiston karsintaprosessin mukaisesti, minkä jälkeen analyysia

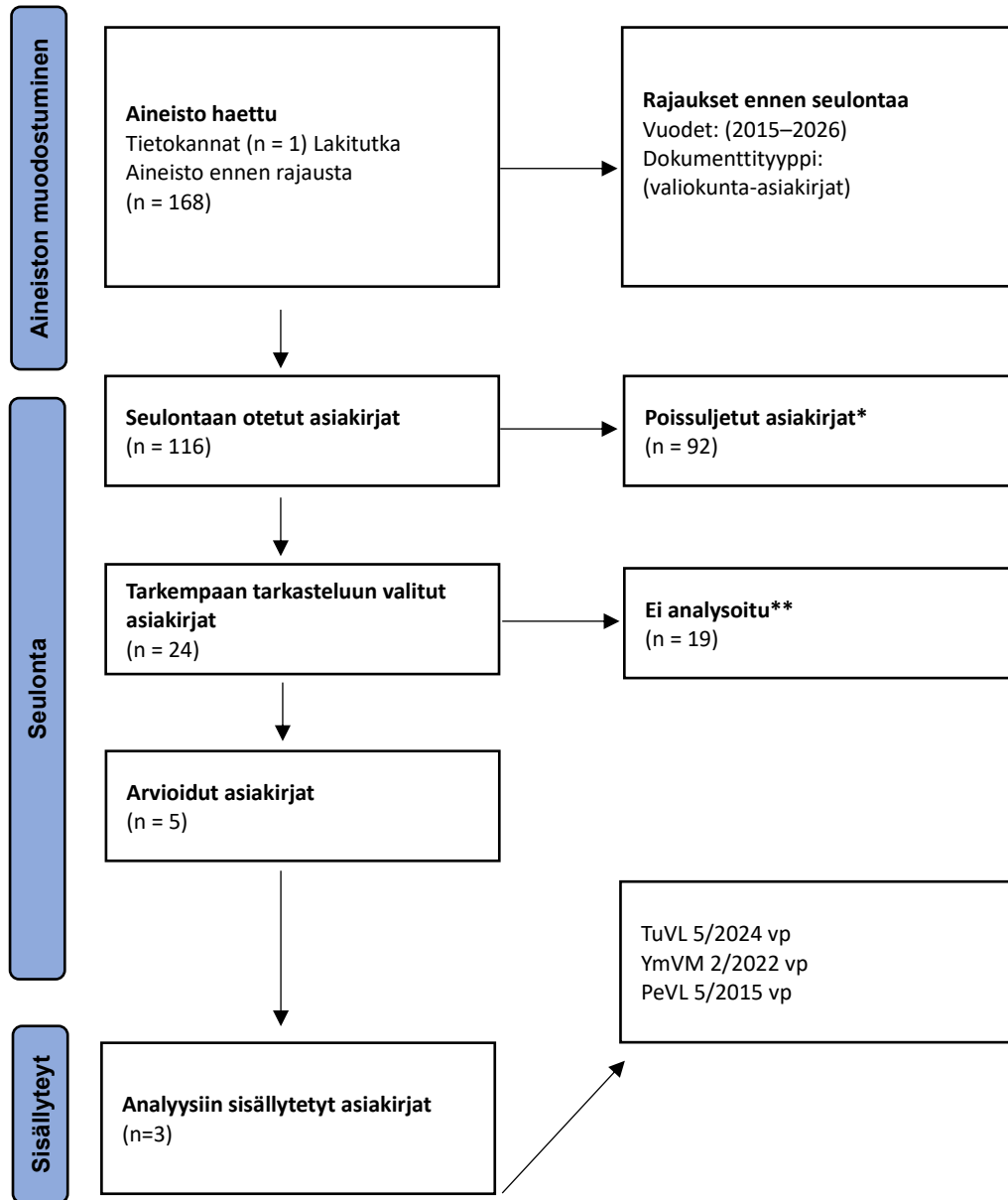
¹⁶² Ks. Airos et al., 2022, s. 130. Airos ja muut ovat selvittäneet, kuinka niissä harvoissa hallituksen esityksissä (7 kpl vuosilta 1993–2022), joissa tulevat sukupolvet mainitaan vaikutusarvioinneissa, arviointi jää suppeaksi eikä ennakointimenetelmien käyttö käy ilmi.

¹⁶³ Nieminen, 2015, s. 166.

¹⁶⁴ Ks. HE 40/2026 vp; PeVL 5/2015 vp. Tulevien sukupolvien intressit toimivat siltana hallituksen esityksen ja perustuslakivaliokunnan lausunnon tulkinnassa, vaikka asiakirjat eivät kuulu samaan lainsäädäntöprosessiin.

on täydennetty samoja oikeudellisia teemoja käsittelevillä hallituksen esityksillä. Menettely mahdollisti tulevien sukupolvien intressien tarkastelun eri säädösvalmisteluasiakirjoissa.

Kuvio 1. Tutkimusaineiston valinta- ja seulontaprosessi.

* Poissulkemisen perusteet: viittaus tuleviin sukupolviin vain retorinen tai poliittinen, ei abstraktia normikontrollia, tulevien sukupolvien viittaus ilman normatiivista merkitystä.

**Argumentatiivinen sisältö päällekkäinen ja viittaus tuleviin sukupolviin jäi sivurooliin. Oikeudellinen teema esiintyi vahvemmin analyysiin sisällytyissä asiakirjoissa.

Tutkimusaineistosta nousi esiin kolme teemaa, joiden kautta tulevien sukupolvien intressejä jäsennetään suomalaisessa valtiosääntöoikeudellisessa keskustelussa. Nämä teemat ovat taloudellinen kestävyys, sosiaalinen kestävyys sekä ympäristövastuu. Kuten edellä esitetyssä kuviossa on havainnollistettu, tutkimusaineisto rajautui kolmeen valiokunta-asiakirjaan, joissa tulevat sukupolvet tai niiden intressejä vastaavat näkökohdat nousivat keskeiseksi osaksi oikeudellista argumentaatiota.

Tulevaisuusvaliokunnan lausunnossa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 tulevien sukupolvien näkökulma liitetään kestävä kehityksen budjetointiin ja julkistalouden pitkän aikavälin kestävyteen.¹⁶⁵ Perustuslakivaliokunnan lausunnossa hallituksen esityksestä eduskunnalle työeläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön muuttamiseksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi tulevat sukupolvet kytketään eläkejärjestelmän rahoitukselliseen kestävyteen ja sukupolvien väliseen oikeudenmukaisuuteen.¹⁶⁶ Ympäristövaliokunnan mietinnössä tulevien sukupolvien asema puolestaan yhdistetään ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuuteen ja perustuslain 20 §:n mukaiseen ympäristövastuuseen.¹⁶⁷

Vaikka tuleviin sukupolviin liittyvät oikeudenmukaisuuskysymykset koskevat hyvinkin erilaisia ilmiöitä – kuten valtion velkaantumista, ilmastonmuutosta tai esimerkiksi terveysuhkia – niitä ei kuitenkaan tulisi käsitellä täysin erillisinä ja toisistaan irrallisina haasteina.¹⁶⁸ Seuraavissa luvuissa käsitelen oikeudenmukaisuuskysymyksiä talouden ja sosiaalisen kestävyiden pohjalta.

¹⁶⁵ TuVL 5/2024 vp, s. 2. Lausunnossaan tulevaisuusvaliokunta keskittyi asiantuntijakuulemisten avulla kestävä kehityksen rooliin talousarviossa.

¹⁶⁶ PeVL 5/2015 vp.

¹⁶⁷ YmVM 2/2022 vp.

¹⁶⁸ Caney, 2018, s. 490; OKV/149/22/2023, s. 3. Lausunnossa Pöysti muistuttaa, että tulevien sukupolvien huomioon ottaminen edellyttää monipuolista vaikutusten arviointia. Olennaisena Pöysti pitää sitä, että vaikutusarvioinnissa hyödynnetään erilaisia tietolähteitä sekä otetaan huomioon eri näkökulmia.

5.2 Tulevat sukupolvet ja taloudellinen kestävyys

Tulevaisuusvaliokunnan lausunnossa tulevien sukupolvien näkökulma kytketään kestäväen kehityksen institutionaaliseen turvaamiseen. Tulevaisuusvaliokunta on viitannut Walesin Tulevien sukupolvien hyvinvointi -lakiin, joka velvoittaa hallituksen huomioimaan kestäväen kehityksen tavoitteet päätöksenteossa, ja valiokunta pitää vastaavan sääntelyn harkitsemista perusteltuna myös Suomessa.¹⁶⁹ Näin tulevat sukupolvet on liitetty oikeuspuheessa laajemmin pitkän aikavälin kestävyteen, ja näin ollen lainsäädäntö olisi omiaan myös huomiomaan ja varmistamaan tulevien sukupolvien hyvinvoinnin.¹⁷⁰

Lausunnossa tulevat sukupolvet eivät rajaudu vain nuoriin ja lapsiin tai ilmastokysymyksiin, vaan se ulotetaan hyvinvointivaltion pitkän aikavälin kestävyteen. Tulevien sukupolvien intresseihin tämän lausunnon mukaan kuuluukin myös läheisesti ikääntyneiden tulevien sukupolvien hyvinvointi, joka erityisesti Suomessa tulee olemaan yksi kestäväen kehityksen keskeisimmistä asioista.¹⁷¹

Havainto on linjassa laajemman kansallisen talousdoktriinin kanssa, jossa tulevien sukupolvien asema rakentuu ennen kaikkea julkistaloudellisen kestävyden ongelmana. Oikeudellista jännitettä ylläpitää erityisesti oikeudenmukaisuuden käsite eläkejärjestelmässä. Ylisukupolvinen oikeudenmukaisuus näkyy talousdoktriinin tulevaisuusorientaatioissa rahoituksellisen kestävyden kautta, jonka on todettu kohtaavan merkittäviä haasteita pitkällä aikavälillä.

¹⁶⁹ TuVL 5/2024 vp. Lausunnon valtiosääntöoikeudellinen ulottuvuus jää kuitenkin melko välilliseksi, sillä tulevien sukupolvien käsite toimii lausunnossa ennen kaikkea pitkän aikavälin poliittishallinnollisen vastuun argumenttina, eikä niinkään muodosta perusoikeudellista punnintaa.

¹⁷⁰ OKV/149/22/2023, s. 5–6.

¹⁷¹ Ibid, s. 6.

Tulevien sukupolvien rooli näyttäytyy kansallisessa talousdoktriinissa ja erityisesti eläkejärjestelmässä ensisijaisesti julkistaloudellisena kestävyysongelmana.¹⁷² Oikeudellista jännitettä ylläpitää oikeudenmukaisuuden käsite eläkejärjestelmässä. Ylisukupolvinen oikeudenmukaisuus näkyy talousdoktriinin tulevaisuusorientaatiossa rahoituksellisen kestävyysongelman kautta, jonka on todettu kohtaavan haasteita pidemmällä aikavälillä.¹⁷³

Vielä vireillä olevassa hallituksen esityksessä eduskunnalle työeläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön muuttamiseksi tavoitellaan työeläkejärjestelmän rahoituksellisen kestävyysongelman parantamista, mm. julkisen talouden eläkelaitoksen sijoitustuottoja lisäämällä.¹⁷⁴ Esityksen perusteluissa korostuu niin pitkän aikavälin rahoitustasapainon turvaaminen, kuin väestörakenteen muutoksesta johtuva huoltosuhteen heikkeneminen.¹⁷⁵

Valtioneuvoston selvitys tulevien sukupolvien huomioimisesta lainvalmistelussa tukee tätä havaintoa korostamalla, että kaikki poliittinen päätöksenteko suuntautuu väistämättä tulevaisuuteen ja että lainsäädännöllä luodaan oikeuksia ja velvollisuuksia pitkälle ajallisesti eteenpäin.¹⁷⁶ Selvityksen mukaan tulevaisuuden huomioiva päätöksenteko edellyttää ennakkointia sekä vaikutusten arviointia myös sellaisten ihmisryhmien osalta, jotka eivät vielä kykene osallistumaan päätöksentekoon, kuten tulevat sukupolvet. Tästä huolimatta vaikutusten arviointi kohdistuu käytännössä usein

¹⁷² Ks. Kurronen et al., 2025, s. 31, 44–45, 59–60. Tulevaisuusvaliokunnan julkaisu *Eläke- ja hoivapommi tikittävät* ilmentää hyvin, miten tulevat sukupolvet tunnistetaan ennen kaikkia järjestelmän rahoituksen muuttajina. Sukupolvien oikeudenmukaisuuden epäsymmetriaa kuvastaa rahoitusvastuun siirtyminen tuleville sukupolville, joilla ei ole tosiasiallista vaikutusmahdollisuutta päätöksentekoon.

¹⁷³ Kurronen et al., 2025, s. 45. Professori Andersen on raportissaan katsonut, ettei eläkejärjestelmän pitkän aikavälin kestävyys ole turvattu ja huomioi kestävyysongelman poliittista ulottuvuutta järjestelmän oikeudenmukaisuuden näkökulmasta.

¹⁷⁴ HE 40/2026 vp.

¹⁷⁵ Ibid, s. 5.

¹⁷⁶ Airos et al., 2022, s. 11–12.

rajallisesti pitkän aikavälin vaikutuksiin, mikä heikentää tulevien sukupolvien aseman systemaattista huomioon ottamista.¹⁷⁷

Työeläkejärjestelmää koskeva sääntely näyttäytyy esimerkkinä niin sanotuista tulevaisuusinvestoinneista, joissa nykyhetken ratkaisut kohdistuvat ensisijaisesti tuleviin sukupolviin.¹⁷⁸ Samalla se kuitenkin paljastaa problemaattisen konkretian: tulevilla sukupolvilla ei ole institutionaalista asemaa päätöksenteossa, minkä vuoksi heidän intressiensä huomioiminen jää nykyisten toimijoiden tulkinnan varaan.¹⁷⁹

Tulevien sukupolvien merkitys talousdoktriinissa näyttäytyy näin ollen kaksijakoisena. Yhtäältä heihin viitataan oikeudenmukaisuuden argumenttina – esimerkiksi rahastoinnin vahvistamista perustellaan nuorempien sukupolvien kannalta oikeudenmukaisena ratkaisuna.¹⁸⁰ Toisaalta eläkejärjestelmän perustuslainmukaisuuden arviointi näyttäytyy tulevien sukupolvien näkökulmasta ristiriitaisena: eläketurvaa kavennetaan julkisen talouden kestävyysvajeeseen vedoten, mikä voidaan osaltaan myös nähdä tulevaisuutta turvaavana näkökohtana.¹⁸¹ Tulevaisuusnäkökohtaisissa tilanteissa päätösvastuussa olevat nykysukupolvet saattavat kuitenkin olla haluttomia tekemään taloudellisia uhrauksia vaativia päätöksiä, jolloin erityisesti tulevien sukupolvien intressejä voidaan tulkita virheellisesti ja niiden puolustaminen voi olla puutteellista.¹⁸²

Tällainen sääntely havainnollistaa, ettei tulevat sukupolvet ole kansallisessa talousdoktriinissa ainoastaan moraalinen viitekehys, vaikka pitkän aikajänteen tarkastelu haastaa tätä. Tulevat sukupolvet konkretisoituvat lainsäädäntöperusteluissa taloudellisina muuttujina, eli julkisen talouden kestävyysvaatimuksena.

¹⁷⁷ Ibid. s. 125–128; Kurronen et al., 2025, s. 22–23. Tulevien sukupolvien intressit voivat jäädä eläkejärjestelmää koskevassa päätöksenteossa rakenteellisesti aliedustetuiksi ikääntyvän äänestäjäkunnan painotusten vuoksi.

¹⁷⁸ PeVL 5/2015vp - HE 16/2015 vp, s. 18–19.

¹⁷⁹ Airos et al., 2022, s. 25–26.

¹⁸⁰ HE 40/2026 vp, s. 1.

¹⁸¹ Mutanen, 2023, s. 1111.

¹⁸² Airos et al., 2022, s. 25.

Perustuslakivaliokunta on eläkejärjestelmän muutoksia tarkastellessaan kiinnittänyt huomiota muutoksien asteittaisuuteen, jonka myötä on pyritty pehmentämään muutosten vaikutuksia erityisesti lähitulevaisuudessa eläkeiän saavuttaville henkilöille. Valiokunnan mielestä tämä on nähty osoituksena suojata valtiosääntöoikeudellisesti merkittävällä tavalla sellaisten ikäryhmien oikeutettujen odotusten suojaamisesta, joita vähän aikaa ennen eläketapahtumaa toteutettavat eläkejärjestelmien ennakoimattomat muutokset voisivat muutoin horjuttaa.¹⁸³

5.3 Tulevat sukupolvet ja sosiaalinen kestävyys

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle tuleviin sukupolviin viitataan osana sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta ja eläkejärjestelmän kestävyttä.¹⁸⁴ Lausunnossa tulevia sukupolvia ei käsitellä oikeussubjekteina, vaikka eläkeuudistuksen legitimizeetti rakentuukin osiltaan tulevien sukupolvien aseman turvaamiselle. Lausunnon sisältöä tukee perustuslakivaliokunnan tiettävästi ainoa viittaus sukupolvien väliseen oikeudenmukaisuuteen vuoden 2017 eläkeuudistuksen yhteydessä. Esityksessä työeläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön muuttamisesta, uudistuksen tavoitteena oli riittävien eläketasojen turvaaminen kaikille – erityisesti nuorille – ikäluokille ja täten sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden turvaaminen.¹⁸⁵

Tulevien sukupolvien oikeudet eivät rajoitu valtiosääntöoikeudellisena näkökulmana pelkästään perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeuteen, vaan ulottuvat laajemmin yhteiskunnallisiin rakenteisiin.¹⁸⁶ Kuten Kotkas on oikeuskansleriin viitaten todennut, myös sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmän kestävyys, elinkeinovapauden toteutumisedellytykset sekä osallistumisoikeudet ovat keskeisiä tulevien sukupolvien

¹⁸³ PeVL 5/2015 vp, s. 2; Airos et al., 2022, s. 110.

¹⁸⁴ PeVL 5/2015 vp, s. 2–3.

¹⁸⁵ HE 16/2015 vp, s. 18–19.

¹⁸⁶ Karvonen, Kestilä & Saikkonen, 2022, s. 11. Yhteiskunnan kestävyys edellyttää kaikkien kestävyiden ulottuvuuksien, kuten taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen tasapainoista kehitystä ja tulevien sukupolvien varantojen turvaamista.

intressien kannalta, vaikka näihin ei ole vielä muodostunut vastaavaa oikeuskäytäntöä.¹⁸⁷

Hallituksen esityksessä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 on todettu, miten Orpon hallituksen tavoitteena on *“Suomi, jossa hyvinvointiyhteiskunnan tärkeimpien palveluiden rahoitus on turvattu myös tuleville sukupolville.”*¹⁸⁸ Valtiosääntöjärjestelmän ja kansallisen perustuslain yleisluonteisuus huomioon ottaen tällaisia viittauksia tulevien sukupolvien oikeuksien turvaamiseen ei voida pitää vahvaa perustuslainsuojaa ilmentävinä. Samalla on huomioitava, ettei perustuslain velvoittavuus rajoitu sen nimenomaiseen sanamuotoon. Vaikka perustuslainsuoja on tältä osin kyseenalainen, tulevien sukupolvien oikeudet voivat silti saada merkitystä muussa oikeuskäytännössä ja valtiosääntöoikeudellisessa tulkinnassa.¹⁸⁹

Sosiaalisten perusoikeuksien ylisukupolvinen ulottuvuus korostuu erityisesti poikkeuksellisissa yhteiskunnallisissa tilanteissa, joissa nykyhetken päätöksillä voi olla pitkäkestoisia vaikutuksia myöhempien sukupolvien hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen.¹⁹⁰ Covid-19-pandemialla on ollut huomattavia vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen ja pidemmän aikavälin hoito-, oppimis-, syrjäytymis- ja lainsäädäntövelkaa on muodostunut.¹⁹¹ Pandemian seurauksena syntynyt oppimis- ja hyvinvointivelka osoittaa, että sosiaaliset perusoikeudet sisältävät myös tulevien sukupolvien intressien suojan ulottuvuuden.

Samaan aikaan pandemia on havainnollistanut, kuinka yhteiskunnalliset kriisit voivat vaikuttaa merkittävästi poliittiseen päätöksentekoon, lainsäädäntöön sekä tuoda esiin

¹⁸⁷ Ks. Kotkas, 2025, s. 82; Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunto OKV/149/22/2023-OKV-2 (valtioneuvoston tulevaisuusselonteon VNS 16/2022 vp 1. ja 2. osa), s. 9.

¹⁸⁸ HE 109/2024 vp, s. 7.

¹⁸⁹ Mutanen, 2023, s. 1088.

¹⁹⁰ Ks. HE 27/2022 vp, s. 55–56; YmVM 2/2022 vp, s. 10; YmVM 10/2020 vp, s. 7. Ympäristövaliokunta on vuonna 2022 korostanut uudelleen vuoden 2020 mietinnössään esittämänsä näkemystä politiikkatoimien sosiaalisten vaikutusten arvioinnista sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta.

¹⁹¹ K 17/2021 vp, s. 12.

tarpeen tarkastella sääntelyn vaikutuksia myös pitkällä aikavälillä.¹⁹² Kriisitilanteissa päätöksenteko keskittyy usein välittömien riskien hallintaan, jolloin päätösten pitkän aikavälin vaikutukset voivat jäädä vähemmälle huomiolle.¹⁹³ Tämä korostaa tarvetta institutionaalisille mekanismeille, jotka varmistavat myös tulevien sukupolvien etujen huomioimisen lainsäädännössä – myös pitkällä aikavälillä.

Sosiaalinen perusoikeus 'oikeus sosiaaliturvaan' perustuslain 19 §:ssä voidaan niin ikään ymmärtää ylisukupolvisia ulottuvuuksia sisältäväksi. Perusoikeusuudistuksen yhteydessä sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi sosiaaliturvaperusoikeuteen viitaten, että "[s]osiaaliturvalla luodaan edellytyksiä uuden sukupolven kasvattamiseen, väestön terveyden ja toimintakyvyn ylläpitämiseen sekä yhteiskunnan vakaana pitämiseen."¹⁹⁴ Perusoikeusuudistuksen esitöihin ei kuitenkaan sisälly tulevien sukupolvien käsitelmäärittelyä, joka edelleen kuvastaa kansallista valtiosääntöoikeudellista tilannetta tulevien sukupolvien oikeuksien juridisen määrittelyn vaikeutta.¹⁹⁵

Lausumaa voidaan kuitenkin tulkita siten, että viittaus 'uuteen sukupolveen' kohdistuu ensisijaisesti jo olemassa olevaan tai syntymässä olevaan tulevaan sukupolveen, ei niinkään kaukana tulevaisuudessa oleviin, vielä syntymättömiin sukupolviin. Tulkintaa tukee myös asiantuntijatutkimus, jonka mukaan lainvalmistelun kontekstissa tulevat sukupolvet ymmärretään usein ajallisesti läheisinä: merkittävä osa (57 %) vastaajista liitti käsitteen ihmisiin, joiden elämään nykyiset päätökset vaikuttavat, ja osa (5 %) nimenomaisesti jo eläviin lapsiin ja nuoriin.¹⁹⁶ Tämä erottaa sosiaaliturvaperusoikeuden esimerkiksi perustuslain 20 §:stä, jossa tulevien sukupolvien ulottuvuus hahmottuu ajallisesti pidemmälle ja abstraktimmalle tasolle.¹⁹⁷

¹⁹² Airos et al., 2022, s. 125.

¹⁹³ Ks. VaVM 37/2022 vp vastalause 2/kok. On mm. todettu, miten velkaantumiseen perustuva taloudenpito on leikkaamista tulevilta sukupolvilta, ja talouden pohjan mureneminen heikentää Suomen kriisinkestokykyä ja vaarantaa tulevien sukupolvien mahdollisuudet nauttia suomalaisten arvostamista hyvinvointipalveluista.

¹⁹⁴ Kotkas, 2025, s. 81; Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunto 5/1994 vp (HE 309/1993 vp), s. 2/II.

¹⁹⁵ Airos et al., 2022, s. 96.

¹⁹⁶ Knudsen, Ahlqvist & Taylor, 2023, s. 14.

¹⁹⁷ Kotkas, 2025, s. 81.

5.4 Ympäristövastuu perustuslain 20 §:ssä

Ympäristövaliokunnan mietintö vuodelta 2022 liittää menettelyllisen oikeudenmukaisuuden tulevien sukupolvien huomioon ottamiseen ilmastopolitiikan valmistelussa.¹⁹⁸ Edelleen mietinnössä tulevien sukupolvien oikeuksien sisältö, perusta ja oikeudenhaltijat jäävät avoimiksi ja viittaukset toimivat ennen kaikkea oikeudenmukaisuutta vahvistavana argumenttina.

Valiokunnan mietintö toimii erinomaisena esimerkkinä siitä, miten tulevien sukupolvien intressit muuttuvat useilla tavoin ”oikeuksiksi”, mutta niiden oikeudellinen muoto jätetään edelleen avoimeksi. Tulevien sukupolvien asettaminen samaan oikeudelliseen viitekehykseen nykyisten sukupolvien kanssa muistuttaa Gosseries’n intressiteorian lähtökohtaa, jossa oikeuksien tehtävänä on ensisijaisesti suojata intressejä, eikä välttämättä rakentaa jo todettua haastavaa oikeussubjektin asemaa tuleville sukupolville.¹⁹⁹

Perustuslain 20 §:n luonnetta on kuvattu oikeudellisesti vaikeasti luokiteltavaksi. Säännös on kirjoitettu vastuumuotoon, 1 momentin mukaisesti: *”Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.”*²⁰⁰ Oikeudellisessa keskustelussa säännös rakentaa normatiivisen suhteen nykyisten ja tulevien sukupolvien välille: Me nykyiset olemme vastuussa tuleville.²⁰¹ Toisin sanoen tulevien sukupolvien käsite voidaan nähdä paradoksaalisesti myös toimivan vastuun siirtämisen välineenä.²⁰² Samalla siihen sisältyy kuitenkin jännite: tuleviin sukupolviin vetoaminen voi myös toimia retorisena keinona, jolla ympäristövastuun toteuttaminen siirtyy ajallisesti eteenpäin.

¹⁹⁸ YmVM 2/2022 vp, s. 10. Valiokunta on korostanut, että menettelyllisen oikeudenmukaisuuden määrittämisestä on tarpeen vahvistaa ilmastopolitiikan suunnittelutyössä.

¹⁹⁹ Gosseries, 2008, s. 448–452.

²⁰⁰ Mutanen, 2023, s. 1095; ks. Vihervuori, 2011, s. 755.

²⁰¹ Humphreys, 2023, s. 1062–1063.

²⁰² Ks. Kumpula, 2022, s. 2. Kumpula toteaa, kuinka perustuslain 20 §:n § momentista ei sellaisenaan ole johdettavissa yksilöön kohdennettavissa olevia velvoitteita, jolloin ympäristövastuu on konkretisoitava lainsäädännön kautta.

Valtiosääntöoikeudessa tulevien sukupolvien oikeudet ankkuroidaan ihmisoikeuksiin ja perustuslain 20 §:n. Tulevien sukupolvien oikeudellisen subjektiivisuuden voi nähdä sisältyvän perustuslain 20.1 §:n. Toisin sanoen, perustuslakia on mahdollista ymmärtää siten, että se tunnustaa tuleville sukupolville oikeudellisen aseman suojelun kohteena. Perustuslain 20 §:n 1 momentissa vertaus kaikille jakamattomasti kuuluvasta oikeudesta voidaan nähdä koskevan myös tulevia sukupolvia.²⁰³ Perustuslain tulkinta jatkuu kuitenkin jännitteisenä, sillä on otettava huomioon, että perustuslaki on suoraan sovellettavaa säädöstä, eli velvoittavaa sen annetussa muodossa.²⁰⁴

Perustuslain 2, 21 ja 22 pykälät ilmentävät oikeusturvan, perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien suojelua sekä erityisen julkiseen valtaan kohdistuvan edistämisvelvoitteen. Julkisella vallalla perustuslain 20 §:ssä tarkoitetaan julkista valtaa niin lainsäädännössä, lainkäytössä kuin hallinnossa.²⁰⁵ Vihervuori on todennut, kuinka perustuslain 20 §:n kaltaisen normin oikeudellinen merkitys on voitu tarkoittaa näkymään sen tulkintavaikutuksen avulla.²⁰⁶ Toisin sanoen pykälän 20 oikeudellinen merkitys on mahdollista havaita tilanteissa, joissa esimerkiksi viranomaisen toiminta muovaa ja ohjaa lainsäädännön tulkintaa. Tällainen tulkintavaikutus on siis mahdollista nähdä tulevien sukupolvien välillisenä oikeussuojamekanismina, jolloin tulevien sukupolvien edut tuodaan mukaan päätöksentekoon ilman tunnustusta itsenäisiksi oikeudenhaltijoiksi.

Havaintoni osoittavat, että vaikka tuleviin sukupolviin viitataan suhteellisen usein valiokunta-aineistossa, vain harvoin viittaus saa oikeudellisesti merkityksellisen sisällön. Suomalainen valtiosääntöoikeudellinen oikeuspuhe toimii ennen kaikkea intressien vahvistajana.²⁰⁷ Oikeuspuheessa on siis tunnistettavissa, ettei sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus kohdistu suomalaisessa valtiosääntöoikeudellisessa käytännössä

²⁰³ Ibid.

²⁰⁴ Mutanen, 2023, s. 1088.

²⁰⁵ HE 309/1993 vp, s. 75.

²⁰⁶ Vihervuori, 2005/2009, III Yksittäiset perusoikeudet 16. Oikeus ympäristöön (PL 20 §).

²⁰⁷ Gosseries, 2008, s. 452.

yksinomaan syntymättömiin sukupolviin. Eläkeuudistuksen yhteydessä lausuntokäytäntö keskittyi lähinnä jo eläkkeellä olevien ja työelämässä olevien nuorten väliseen oikeudenmukaisuuteen – eli kyse ei ollut vain syntymättömien sukupolvien oikeuksien turvaamisesta.²⁰⁸

²⁰⁸ Kotkas, 2025, s. 93.

6 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä tutkielmassa olen tulkinnut tulevia sukupolvia suomen valtiosääntöoikeudessa intressiteorian valossa ja avannut moniulotteista käsitettä ‘tulevat sukupolvet’. Olen pyrkinyt esittämään, että valtiosääntöoikeuden piiristä useampikin säännös, lausunto ja mietintö viittaavat intressiteorian keskeiseen hyödyntämiseen. Valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellisiä tulkintalinjoja voidaan pitää intressiteoreettisina tulkintoina.

Tutkielman perusteella voidaan todeta, että ihmisarvoon perustuva tulevien sukupolvien oikeudellisen aseman vahvistaminen sisältää myös merkittäviä valtiosääntöteoreettisia riskejä. Mitä abstraktimmalla tasolla oikeuspuhe liikkuu, sitä suurempi on vaara, että avoimet ja joustavat arvokäsitteet siirtävät päätösvaltaa oikeudellisille tulkitsijoille demokraattisen päätöksenteon kustannuksella. Tällöin velvoittava lainsäädäntö voisi olla omiaan vahvistamaan luottamusta siihen, ettei tulevien sukupolvien oikeudet riipu kulloinkin vallassa olevien sukupolvien hyväntahtoisuudesta.²⁰⁹

Keskeinen kontribuutio on osoittaa, että suomalaisessa valtiosääntöjärjestelmässä on jo nykyisellään tunnistettavissa sellaisia oikeudellisia rakenteita, joiden kautta tulevien sukupolvien asemaa voidaan vahvistaa ilman, että oikeusjärjestelmän perusteita tarvitsee kokonaisuudessaan muuttaa. Kysymys on ennen kaikkea siitä, kuinka pitkälle valtiosäännön arvoperustaa ollaan valmiita tulkinnallisesti ulottamaan tilanteessa, jossa esimerkiksi ympäristö- ja hyvinvointikriisien vaikutukset ylittävät nykyhetken ja nykyisten sukupolvien rajat.

Suomessa valtiosääntöoikeuden vakiintunut käytäntö on, että perusoikeudet ovat elävien ihmisten oikeuksia ja että oikeussubjektius on perusoikeuksien keskeinen lähtökohta. Suomen valtiosääntöoikeudessa on kuitenkin mahdollisuus ottaa tulevat

²⁰⁹ TuVM 1/2026 vp, s. 14.

sukupolvet huomioon ilman, että niille annetaan erikseen oikeuksia, eli oikeussuoja voidaan rakentaa välillisesti.²¹⁰ Tällainen tulevien sukupolvien oikeussubjektuuden sivuuttaminen yltäisi ratkaisemaan myös oikeusfilosofisen ”olemattomuusongelman”, mikäli hyväksymme Gosseries’n mukaisen oikeusteoreettisen aika-ajattelun, jolloin oikeus ei ole sidottu vain nykyhetkeen.²¹¹ Olemattomuusongelman voidaan nähdä siirrettäväksi ajassa eteenpäin, eli vaikka tulevilla sukupolvilla ei ole valitusoikeutta, oikeussubjektia tai oikeussuojakeinoja, heidän intressinsä tunnistetaan ja suojataan.²¹²

Tutkielmani osoittaa, ettei kansallisessa oikeuspuheessa tarve kohdistu enää ensisijaisesti uusien intressien tunnistamiseen, vaan niiden systemaattisempaan valtiosääntöoikeudelliseen hahmottamiseen sekä sellaisten menettelyllisten rakenteiden kehittämiseen, joiden avulla tulevien sukupolvien näkökulma voidaan ottaa johdonmukaisesti huomioon lainvalmistelussa ja julkisessa päätöksenteossa. Kansallisessa keskustelussa ongelma ei näytä olevan intressien olemattomuus, vaan oikeudellisen käsitteistön epäselvyys. Tutkielmani osoittaa, miten tulevien sukupolvien intresseihin viitataan lainvalmistelussa ja oikeuspuheessa yhä useammin, mutta niiden huomioon ottaminen perustuu edelleen pitkälti tapauskohtaiseen harkintaan eikä systemaattiseen valtiosääntöoikeudelliseen viitekehykseen.

Olen osoittanut, että oikeusjärjestelmän ajallinen ulottuvuus on Suomessa verrattain lyhyt. Ajallinen raja on ongelmallinen ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta, sillä se painottaa valtiosääntöoikeudellisessa keskustelussa lyhytnäköisellä painotuksella ensisijaisesti lähellä olevia sukupolvia. Kuten edellä on todettu, ulottuvuutta tulisi laajentaa pidemmälle. Tämä pitkäkantoisuus voisi auttaa jäsentämään niitä velvollisuuksia, jotka ovat omiaan suojaamaan tulevien sukupolvien intressejä.

²¹⁰ Mutanen, 2023, s. 1083–1084.

²¹¹ Kotkas, 2025, s. 79.

²¹² Thompson, 1992, s. 34.

Lähteet

- Aarnio, A. (1989). *Laintulkinnan teoria*. Yleisen oikeustieteen oppikirja.
- Aarnio, A. (2006). *Tulkinnan taito: ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta*.
- Airos, M., Ahlqvist, T., Knudsen, M., Mutanen, A., Rapeli, L., Schauman, J., Setälä, M., Taylor, A. (2022). *Ennakointi ja tulevat sukupolvet lainvalmistelun prosesseissa, instituutioissa ja käytännöissä*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:66.
- Beckerman, W. Pasek, J. (2001). *Justice, Posterity, and the Environment*. Oxford University Press.
- Beckerman, W. (2006). *The impossibility of a theory of intergenerational justice*. Teoksessa Joerg Chet Tremmel (toim.), *Handbook of Intergenerational Justice*. Edward Elgar.
- Belinskij, A. (2026). *Ympäristöperusoikeuden oikeudellinen merkitys*. Julkaistu aiemmin teoksessa *Puheenvuoroja ympäristöoikeuden yleisistä opeista: Juhlajulkaisu Tapio Määttä 1965 – 2/11 –2025*. Noudettu 29.3.2026 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/artikkelit/100082.pdf>
- Caney, S. (2018). *Justice and Future Generations*. Annual Review of Political Science. 21:475–93.
- Düwell, M., Braarvig, J., Brownsword, R. & Mieth, D. (eds.) (2014). *The Cambridge Handbook of Human Dignity*. Cambridge University Press.
- Düwell, M., Bos, G. & van Steenbergen, N. (2018). *Towards the Ethics of a Green Future: The Theory and Practice of Human Rights for Future People*. Routledge.
- Eläkeliitto ry. (2017). Asiantuntijalausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle. KAA 4/2016 vp Työeläkeindeksin palauttamisesta takaisin palkkatasoindeksiksi. Eduskunta. Noudettu 12.5.2026 osoitteesta <https://www2.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-106901.pdf>
- Gosseries, A. (2008). *On Future Generations' Future Rights*. The Journal of Political Philosophy 16(4) 2008.

- Gosseries, A. (2024). *What Is Intergenerational Justice?* Journal of Practical Ethics. Vol. 12, no. 1.
- Hallberg, P. (2010). *Perusoikeusjärjestelmä*. Teoksessa: V.-P. Viljanen, K. Tuori, M. Scheinin, T. Ojanen, H. Karapuu & P. Hallberg. *Perusoikeudet*. Alma Talent Oy.
- Humphreys, S. (2023). *Against Future Generations*. The European Journal of International Law Vol. 33 no. 4.
- Husa, J., & Pohjolainen, T. (2008). *Julkisen vallan oikeudelliset perusteet: johdatus julkisoikeuteen*. Talentum.
- Husa, J. (2004): *Non liquet? Vallanjako, perusoikeudet, systematisointi – oikeuden ja politiikan välisiä rajankäyntejä*. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja. A-sarja N:o 254.
- Karhu, J. (2020). Kohti 2000-luvun oikeuslähdeoppia. *Lakimies* 7-8/2020, s. 1017-1034.
- Karvonen, S., Kestilä, L., Saikkonen, P. (2022). *Suomalaisten hyvinvointi*. Terveys ja hyvinvoinnin laitos.
- Kuusiniemi, K. (2001). *Biodiversiteetin suojelu ja oikeusjärjestyksen ristiriidat*. Oikeustiede, Jurisprudentia. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen vuosikirja.
- Kuusiniemi, K. (2005/2013). I Perusteet. Teoksessa A. Ekroos, A. Kumpula, & P. Vihervuori, *Ympäristöoikeus* (päivittyvä teos). WSOYpro.
- Kuusiniemi, K. (2024). *Right to a healthy environment: linking ecocentrism with anthropocentrism*. Teoksessa Schoukens, Hendrik, Bouquelle, Farah (toim.): *The Right to a Healthy Environment in and Beyond the Anthropocene*. Edward Elgar.
- Kumpula, A. (2022). Asiantuntijalausunto Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle rakentamislainsäädäntiä ja siihen liittyviksi laeiksi HE 138/2022 vp. Eduskunta.
- Knudsen, M., Ahlqvist, T., Taylor, A. (2023). Defining 'Future Generations': Epistemic Considerations on Conceptualizing a Future-Oriented Domain in Policy and Law-Making. *Journal of Futures Studies: Epistemology, Methods, Applied and Alternative Futures*, 28(2), 3-19. [https://doi.org/10.6531/JFS.202312_28\(2\).0001](https://doi.org/10.6531/JFS.202312_28(2).0001)

- Kokko, K. (7.11.2023). *Uuden luonnonsuojelulain mukaisen varovaisuusperiaatteen sisältö ja merkitys laintulkinnassa sekä mahdollinen lain muutostarve*.
- Kolehmainen, A. (2016). *Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä*. Kokoomateos 2016.
- Kotkas, T. (2025). Tulevien sukupolvien oikeudet ja sosiaaliturvajärjestelmän taloudellinen kestävyys. *Lakimies* 1/2025, s. 76-95.
- Kouros, K. (2021). *Perus- ja ihmisoikeuksien rajoittamisesta niiden edistämiseen. Tutkimus perus- ja ihmisoikeuksien edistämisestä erityisesti kansallisen ihmisoikeusinstituution tehtävänä*. (Yliopistollinen väitöskirja, Helsingin yliopisto. Helda. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-7576-2>
- Kurronen, S., Tikanmäki, H., Kalluinen, J., Jauhiainen, S., Korkea-aho, L. (2025). *Eläke- ja hoivapommi tikittävät – puheenvuoroja sukupolvien välisestä tasa-arvosta ja oikeudenmukaisuudesta*. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 5/2025.
- Lainkirjoittajan opas, EU-oikeuden periaatteet lainvalmistelussa.
- Lakitutka.fi. (n.d.) *Lakitutka – lainvalmistelu läpivalaistuna*. <https://lakitutka.fi/>
- Lewis, B. (2018). The Rights of Future Generations within the Post-Paris Climate Regime. *Transnational Environmental Law*, 7(9), 69–87. doi:10.1017/S2047102517000243
- Liebenberg, S. Nolan, A. (2026). *Recognizing future generations under the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: An overdue reappraisal*. Human Rights Law Review, 2026. <https://doi.org/10.1093/hrlr/ngaf052>
- Luonnonsuojelulaki 5.1.2023/9
- Mantila, A. (2025). *Mitä annettavaa oikeusfilosofialla ja lainopillisella hermeneutiikalla on oikeudelliselle ratkaisutoiminnalle?* Asiantuntija-artikkeli, Edilex-Oy.
- Mutanen, A. (2023). Tulevien sukupolvien oikeuksien turvaaminen suomalaisessa valtiosääntöoikeudessa. *Lakimies* 7-8/2023, s. 1080-1108. Noudettu 26.2.2026 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/lakimies/1001150005.pdf>
- Mutanen, A., Järvinen, P., Vikman, V. (2025). Oikeus terveyteen – perusoikeus suomalaisessa valtiosääntöjärjestelmässä? teoksessa T. Juutilainen (Toimittaja), *Oikeustiede–Jurisprudentia: Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen*

- vuosikirja LVIII 2025* (Sivut 65–171). (Oikeustiede–Jurisprudentia; Vuosikerta 58, Nro LVIII). Suomalainen Lakimiesyhdistys. <https://journal.fi/oikeustiede-jurisprudentia/article/view/157073>
- Mäntylä, N. (2011). Luonnon edustajien puhevalta. Universitas Wasaensis, 2010.
- Mäenpää, O. (2023). Hallinto-oikeus. *Alma Talent*. 2023.
- Niemi, H-M. (2023). *Ihmisarvon loukkaamattomuus ja ympäristöperusoikeus tulevien sukupolvien oikeudellisen aseman turvaajina*. Itä-Suomen yliopisto.
- Nieminen, L. (2015). *Terveys ihmisoikeuskysymyksenä*. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2015.
- Nurmi, S. (2020). Oikeus tulevaisuuteen. Teoksessa Pekkarinen, E., Tuukkanen, T (toim.) *Maapallon tulevaisuus ja lapsen oikeudet*.
- OpenAI. (2026). ChatGPT (14.3.2023) (laaja kielimalli). Noudettu 08.05.2026 osoitteesta <https://chatgpt.com/>
- Rautiainen, P., Kostiaainen, A., Kurki, V., Soininen, N., Määttä, T. (2023). *Oikeus ja sen tutkiminen*. Vastapaino.
- Roine, L. (2025). Ympäristöperusoikeus ja ilmastonmuutos. *Ympäristöjuridiikka 1–2/2025* s. 136–157. Noudettu 26.3.2026 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/ymparistojuridiikka/1001140006.pdf>
- Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A. (2006). *Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
- Saraviita, I. (2000). *Perustuslaki 2000: kommentaariteos uudesta valtiosäännöstä Suomelle*. Lakimiesliiton kustannus.
- Saraviita, I. (2011) *Perustuslaki*. Helsinki.
- Shue, H. (2014). *Climate Justice: Vulnerability and Protection*. Oxford University Press.
- Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunto. (1994). Lausunto hallituksen esityksestä HE 309/1993 vp.
- Sormunen, M. (2025). *Lapsen ympäristöön liittyvät oikeuden Suomessa: Oikeusturvaparadoksi ja ilmasto-oikeudenkäynnit*. Lapsiasiavaltuutetun juhlaseminaari 28.8.2025. Helsingin yliopisto.

- Sen, A. (2013). *The Ends and Means of Sustainability*. Journal of Human Development and Capabilities: A Multi-Disciplinary Journal for People-Centered Development, 14:1, 6–20. <http://dx.doi.org/10.1080/19452829.2012.747492>
- Tremmel, J. (2009). *A Theory of Intergenerational Justice*. Earthscan.
- Tuori, K. (2003). *Oikeusjärjestys ja oikeudelliset käytännöt*. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja.
- Tuori, K. (2007). *Oikeuden ratio ja voluntas*. WSOYpro.
- Tuomi, J., Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Thompson, D. F. (2010). *Representing future generations: Political presentism and democratic trusteeship*. Critical Review of International Social and Political Philosophy. <https://doi.org/10.1080/13698230903326232>
- BIOS-tutkimusyksikkö. (2025). Asiantuntijalausunto tulevaisuusvaliokunnalle hallituksen esityksestä HE 99/2025 vp TuV 15.10.2025. Eduskunta.
- Viljanen, J., Heiskanen, H., Raskulla, S., Koivurova, T., Heinämäki, L. (2014). *Miten ympäristöperusoikeus toteutuu?* Ympäristöministeriö.
- Viljanen, V-P. (2011b). Perusoikeuksien merkitys lainsäädäntötyössä. Teoksessa V.-P. Viljanen, K. Tuori, M. Scheinin, T. Ojanen, H. Karapuu & P. Hallberg. *Perusoikeudet*. Alma Talent.
- Valtioneuvosto. (2022). 10.2 *Tulevien sukupolvien huomioiminen lainvalmistelussa ja sääntelytarpeiden ennakointi*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta.
- Valtioneuvosto. (2023). *Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. Ja 2. Osa. Näkymiä seuraavien sukupolvien Suomeen*. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:1.
- Valtioneuvosto. (2021). Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2020. K 17/2021 vp, 28.4.2021.
- Valtioneuvoston apulaisoikeuskansleri. (2022). Apulaisoikeuskanslerin lausunto lakivaliokunnalle, OKV/590/22/2022, 22.02.2022.
- Valtioneuvoston oikeuskansleri. (2023). Oikeuskanslerin lausunto tulevaisuusvaliokunnalle, OKV/149/22/2023, 23.01.2023.

Valtioneuvoston oikeuskansleri. (2021) Oikeuskanslerin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi ilmastolaiksi, OKV/1924/21/2021, 01.09.2021.

World Commission on Environment and Development. (1987). *Our Common Future*. Oxford University Press.

Yhdistyneet Kansakunnat. (2024). *Pact for the Future, Global Digital Compact and Declaration on Future Generations*. Noudettu 6.3.2026 osoitteesta: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sotf-pact_for_the_future_adopted.pdf

Yhdistyneet kansakunnat. (1992). Rio Declaration on Environment and Development – Rion julistus.

Yhdistyneet kansakunnat. Huippukokous (2024). *Declaration on Future Generations*, A/RES/79/1, liite 2.

Virallislähteet

HE 1/1998 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi Suomen hallitusmuodoksi.

HE 309/1993 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

HE 16/2015 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle työeläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön muuttamiseksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 27/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta sekä ilmastolain mukaisesta muutoksenhausta.

HE 151/2024 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta.

HE 195/2025 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ympäristönsuojelulain ja rikoslain muuttamisesta.

HE 40/2026 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle työeläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

PeVL 21/1996 vp – HE 79/1996 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto Ympäristövaliokunnalle.

PeVL 5/2015 vp – HE 16/2015 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

PeVM 25/1994 vp. Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 25 hallituksen esityksestä perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta

TuVM 1/2026 vp - VNS 7/2025 vp. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045.

Valiokunnan mietintö VaVM 37/2022 vp, HE 154/2022 vp HE 277/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2023 talousarvioesityksen (HE 154/2022) täydentämisestä.

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2020 vp– K 18/2020 vp. Ilmastovuosikertomus 2020.

Valiokunnan mietintö YmVM 2/2022 vp– HE 27/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle ilmastolaiksi.

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2024 vp – HE 109/2024 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 (HE 109/2024 vp).

Oikeuskäytäntö

EIT tapaus Klimaseniorinnen vs. Sveitsi (9.4.2024)

KHO:2023:62

KHO:2025:2

ICJ Gabčíkovo–Nagymaros Project (Hungary/Slovakia) (25.9.1997)

Muut lähteet

Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future (A/42/427, Annex), 4 elokuuta 1987.

CESCR (2025). *General Comment No. 27 on Sustainable Development, Economic, Social and Cultural Rights and Future Generations* (E/C.12/GC/27).

International Court of Justice (ICJ). *Obligations of States in Respect of Climate Change*.

23 heinäkuuta 2025.